

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Pedagogická fakulta
katedra matematiky a didaktiky matematik

Komunikace prostřednictvím obrázku
Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Kaslová Michaela

Autor bakalářské práce:

Kateřina Soukupová

Studijní obor: Učitelství pro MŠ

Forma studia: prezenční

Bakalářská práce dokončena: duben, 2007

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

V Praze dne 16.4.2007

Podpis: .

Anotace:

Tato bakalářská práce se zabývá komunikací prostřednictvím obrázku v předškolním období. Ověřuje, zda je obrázek pro dítě vhodnější pomůckou než fotografie, a zpracovává dětskou dekodaci černobílých obrázků a fotografií. Analýza popisu obrázku a fotografie u dětí se především zaměřuje na přirozené číslo a prostorové vztahy. Sleduje, zda se opakováním aktivity zvyšuje schopnost zaregistrovat a vyjádřit slovy dané informace zakódované do obrázků.

Klíčová slova: komunikace, obrázek, fotografie, dekodování, prostorové vztahy, číslo, grafické informace, mateřská škola.

Anotation:

This bachelor work deals with the communication through the drawing in pre-school period. It explores whether the drawing or the photograph is more suitable medium for children to decode information and also analyses decoding process itself. The analysis of childrens oral description reception of drawing and photograph is mainly orientated on natural number. It also verifies connection between repetition of the activity and then the ability of oral expressing numbers and relations between subjects in the space of the pictures.

Key Words: the communication, the picture, the photograph, to decode, interspace relations, the number, the kindergarden, graphical informations

Obsah

1. Teoretická část	7
1.1. Předškolní věk podle Vágnerové.....	7
1.2. Kognitivní vývoj předškolního dítěte.....	7
1.2.1. Předoperační stadium vývoje podle Piageta.....	8
1.2.2. Myšlení u předškolního dítěte.....	8
1.2.3. Chápání prostoru a počtu u předškolních dětí.....	10
1.2.4. Hra a vyprávění u předškolního dítěte.....	10
1.3. Komunikace.....	11
1.3.1. Verbální komunikace.....	11
1.3.1. Řeč.....	12
1.3.2. Neverbální komunikace.....	12
1.3.2.1. Přehled druhů mimoslovní sdělování podle Křivohlavého.....	13
1.3.3. Komunikace u předškolního dítěte.....	14
1.3.4. Verbální komunikace předškolního dítěte.....	15
1.3.5. Řeč u předškolního dítěte.....	15
1.3.5.1. Rozvoj řeči v mateřské škole.....	16
2. Metodologická část	17
2.1. Východiska.....	17
2.2. Hypotézy.....	17
2.3. Úkoly.....	17
2.4. Cíle.....	17
2.5. Metodika práce.....	18
2.6. Motivace a rozdělení rolí.....	18
2.7. Podmínky experimentu.....	21
2.8. Hodnocení experimentu.....	22
3. Praktická část	23
4. Shrnutí scénáře 1.....	79
5. Analýza popisů scénáře 1.....	85
6. Srovnání analýz scénáře 1 a scénáře 2.....	87
7. Závěr	89
8. Literatura.....	91
9. Přílohy.....	92

Úvod

Matematika nebyla nikdy mojí silnou stránkou. Už na základní škole jsem s ní měla problémy. Nechácala jsem ji a podvědomě se snažila jí vyhýbat. To se projevilo ve výběru mého následujícího studia.

Domnívala jsem se, že studenty lze rozdělit na skupinu těch, kteří ovládají matematiku a vše co s ní úzce souvisí, a na ty, kteří s ní budou bojovat celý svůj život. V průběhu studia na vysoké škole jsem si uvědomila, že skutečnost je jiná. Začala jsem chápat, kde se stala chyba a to nejen v mém případě. Proč jsem měla z matematiky takové obavy? Dnes si uvědomuji, že mnoho z toho bylo způsobeno špatným základem, který byl položen v počátku přípravy na základní škole.

Chyba nebyla v mých dispozicích, ale v pochopení látky. Na otázku učitele „Chápete to?“ téměř každé dítě odpoví, že ano. Zahanbení před třídním kolektivem je pro dítě značně deprimující a snaží se mu vyhnout. Individuální přístup v matematice jsem za celé studium na základní a střední školy nezaznamenala. Mnoho z vás si jistě pamatuje černou tabuli popsanou ze všech stran příklady, ale ne vámi, nýbrž učitelkou. S komunikací v matematice se setkáváme co nejméně. Většina učitelů prezentuje matematiku psanou formou.

Monotonií a jednostranné hodiny matematiky bylo pro mě a pro mnoho dalších lidí hrozbou a tím jsem si vybudovala pocit „matematiku neumím“.

Matematika není o jedné látce, ale o tom, jestli jí chápeme jako celek. Jedna část s druhou se sebou souvisí a pokud se zastavíme na nepochopené látce a probíráme těžší a těžší, zůstane nám v hlavě pouze pár střepů s informacemi, se kterými se snažíme vyřešit nějakou tu slovní úlohu, nebo příklad.

Příprava na matematiku, která začíná už v mateřské škole, je velmi důležitá, a proto se chci v mé bakalářské práci věnovat předmatematické výchově, abych jako budoucí učitelka umožnila dětem řádnou přípravu na školní matematiku.

1. Teoretická část

1.1. Předškolní věk podle Vágnerové

Předškolní věk vymezuje Vágnerová jako období, které trvá přibližně od 3 do 6 let věku. Konec této fáze není podle Vágnerové určen jen fyzickým věkem, ale především sociálně, nástupem do školy. Charakteristickým znakem tohoto období je postupné uvolňování vázanosti na rodinu. Rozvoj aktivity, která už není tak samoúčelná. K uvolnění této závislosti přispívá osvojení běžných norem chování, znalost obsahu rolí a přijatelná úroveň komunikace. Dětské myšlení charakterizujeme stále ještě prelogické a egocentrické, vázané na subjektivní dojem a aktuální situační kontext. Překonání této bariéry je jedním z významných úkolů předškolního období a předpokladem k nástupu do školy, který je důležitým vývojovým stupněm.

(Vágnerová, 2000)

1.2. Kognitivní vývoj předškolního dítěte

Kognitivní psychologie chápe lidskou psychiku jako systém zpracování informací. Zkoumá takové procesy, jako je smyslové poznávání, představivost, fantazie, myšlení, rozhodování, řešení problémů, paměť a učení. Výzkum kognitivní psychologie zahrnuje také schopnost abstrakce, řeči a pozornosti. Zaměřuje se rovněž na matematické zpracovávání informací uložených v mozku, na počítačové programování a umělou inteligenci. Ulric Neisser (www.wikipedia.cz) tvrdí, že: *“Chceme-li pochopit chování, musíme zkoumat vnitřní mentální události”*. Podle Piageta, autora teorie kognitivního vývoje, z hlediska se toto období předškolního věku nazývá předoperační stádium.

1.2.1. *Předoperační stádium vývoje podle Piageta*

Piaget nazývá období od 2 do 7 let věku předoperačním stádiem, neboť dítě ještě nechápe určitá pravidla nebo operace. Operace je myšlenkový postup pro třídění, spojování a další zpracování informací logickým způsobem.

V předoperačním stádiu kognitivního vývoje je chápání reverzibility a průběh dalších duševních operací nedostatečné či zcela chybí. Podle Piageta děti v tomto stádiu ještě nejsou schopny konzervace, nechápou tedy, že množství zůstává stejné, i když se její podoba změní. Příklad: Máme dvě skleničky. Jedna je menší a širší a druhá užší a větší. Ve skleničce menší máme nasypané korálky. Přesypeme je do větší, ale užší skleničky. Dítě si myslí, že korálku ve větší, ale užší skleničce je víc, než ve skleničce menší, ale širší. Množství korálku je ale stejné.

Piaget věřil, že „klíčovým rysem předoperačního stádia je to, že děti nejsou schopny zaměřit svoji pozornost na více než jeden aspekt situace současně. Dalším klíčovým prvkem tohoto období je egocentrismus. Pro děti v předoperačním období je důležitý jejich vlastní pohled, věří, že se ostatní na svět dívají stejnými očima jako ony. Vzhledem k tomu, že si malé děti nedokážou představit jiný úhel pohledu než svůj, neumějí provést kontrolu schémat tak, aby do nich zakomponovaly změny v okolí. Proto si nedokážou představit opačně prováděné operace či neumějí zachovat množství.“

(in Atkinson, 2003, s.79)

1.2.2. *Myšlení u předškolního dítěte*

Dítě získává schopnost chápat vratnost určitých proměn postupně, v závislosti na jejich složitosti. Jestliže by se měnila jen jedna vlastnost objektu, chápala by, co se stalo. Jakmile se ale změní dva aspekty nějaké situace, dítě předškolního věku jejich proměnu a charakter vzájemného vztahu nepochopí. Vnímá objekt buď globálně a nevnímá si detailů, nebo je schopné zaměřit se na detail a nebere v úvahu žádnou další vlastnost.

(Vágnerová, 2000)

Předškolní dítě ještě neumí vnímat celek jako soubor detailů a nediferencuje příliš ani základní znaky mezi nimi. Neanalyzuje obrazec na části a není schopné ani syntézy, která by respektovala vztahy mezi detaily. Dítě preferuje nápadné vlastnosti objektů a ty podněty, které jsou pro něj lákavé a mají nějaký význam pro uspokojení jeho momentálních potřeby. Běžnou chybou v uvažování předškolních dětí je sklon třídit a posuzovat objekty podle toho, v jakém vzájemném vztahu jsou. Děti předškolního věku nejsou schopny uvažovat komplexněji o více než jednom aspektu situace. *"Nedovedou chápat transformace, neberou v úvahu možnost, že nové uspořádání může být navraceno do původního vztahu."*

(Vágnerová, 2000, s. 104)

Pokud se realita jeví nesrozumitelná, dítě si jí vysvětlí tak, jak umí. Jinou možnost si ani nepřipouští. Dítě interpretuje realitu tak, aby pro něj byla srozumitelná a přijatelná. Smyslem takového jednání je dosažení nějaké, alespoň zdánlivé jistoty, že svět je poznatelný a že se v něm dokáže orientovat. V tomto období hraje důležitou roli fantazie. Pro dítě je nejsnazší vyrovnat se s tlakem reality, s nedostatky vlastního myšlení i zkušenosti pomocí fantazie, která má relaxační, emocionálně příznivý účinek. V tomto věku už dokážou rozeznat objekty živé od neživých, ale stále jsou ještě schopné tyto rozdíly přehlížet a přikládat věcem neživým vlastní živých. Typickým znakem myšlení u předškolních dětí je útržkovost, nekoordinovanost a nepropojenost, chybí mu komplexní přístup. Vágnerová zdůrazňuje, že *„dítě předškolního věku vyjadřuje svůj názor na svět v kresbě, vyprávění nebo ve hře, v nichž se projeví typické znaky dětského myšlení i emočního prožívání. Takový svět se dítěti jeví bezpečný, lze se v něm snadno orientovat a lze se na něj spolehnout“*.

(Vágnerová, 2000, s.104-107)

1.2.3. *Chápání prostoru a počtu u předškolních dětí*

Pro vnímání prostoru je charakteristická egocentrická perspektiva. Dítě předškolního věku má sklon přeceňovat velikost nejbližších objektů, protože se mu zdají velké, a podceňovat vzdálenější, protože je vidí malé. Neumí dobře posuzovat prostorové vztahy. Hodnotí je podle toho jak je vnímá. Polohy typu: nahoře - dole již zvládá, ale rozlišení poloh vpravo - vlevo dítě ještě nedozrálo.

„Předškolní dítě se naučí chápat počet jako jedno z možných klasifikačních kritérií, podobně jako množství.“

(Vágnerová, 2000, s. 112)

Již na počátku předškolního věku znají děti názvy čísel, ale chybí jim porozumění jádra číselného pojmu. Pochopení jednotlivých čísel určitou dobu trvá. Schopnost užívat tuto znalost v řešení různých úkolů je po celý předškolní věk dost omezena. Předškolní dítě chápe číslo jako vlastnost objektu či množiny objektů.

Z tohoto hlediska je ovšem lhostejné, zda si vybere jako určující aspekt hodnocení tuto vlastnost nebo nějakou jinou.

1.2.4. *Hra a vyprávění u předškolního dítěte*

Hra a vyprávění je způsob vyjádření vlastní interpretace reality postoje ke světu. Umožňuje dítěti uspokojit různá přání, která v realitě uspokojit nejdou. Předškolní dítě se musí neustále přizpůsobovat požadavkům okolního světa, který ještě příliš dobře nechápe. Hra mu dovoluje, jednat podle svých představ přizpůsobit realitu svým potřebám. Dítě předškolního věku si může znovu přehrát situaci, které nerozumělo nebo se jej citově dotkla, a najde alespoň na této úrovni přijatelné řešení.

(Vágnerová, 2000)

1.3. Komunikace

„Komunikace je nejdůležitější formou sociální interakce.“

(Kern, 1999 s. 264)

Je to sdělování informací, myšlenek, názorů, a pocitů mezi živými bytostmi obvykle prostřednictvím společné soustavy symbolů. Komunikace mezi lidmi rozdělujeme na verbální a neverbální.

Dle pedagogického slovníku je komunikační kompetence:

„Soubor jazykových znalostí a dovedností umožňujících mluvčímu realizovat různé komunikační potřeby, a to přiměřeně k situaci, charakteristikám posluchačů. Zahrnuje též uplatňování sociokulturních pravidel komunikace. Je složkou komunikačně orientované výuky mateřského jazyka“

(Průcha, Walterová, Mareš 2003, s. 105)

1.3.1. Verbální komunikace

Verbální komunikace je vyjadřování myšlenek artikulovanou řečí, případně dorozumívání se nějakým jazykem. Toto mluvení má blízko k tomu, co rozumíme slovesy hovořit, povídat, vést hovor, domlouvat se, vyjadřovat se slovy apod.

(Křivohlavý 1988)

1.3.1.1. Řeč

Řeč je schopnost společenství dorozumívat se navzájem určitým jazykem. Je jednou z nejdůležitějších forem sociální komunikace. Je to systém, pomocí kterého se popisují věci, akce, myšlenky a stavy. Řeč je nástroj, který lidé používají pro vyjádření svých představ a pro jejich následné sdělení jiným lidem. V širším významu i další kódovací nebo dorozumívací systémy, například jazyk hluchoněmých (znaková řeč), programovací jazyk, zvukové projevy zvířat apod. Věda, která studuje jazyk a jeho zákonitosti se nazývá lingvistika.

(Křivohlavý,1988)

Princip verbální komunikace je založen na správném používání zvukotvorných (hlasových) orgánů, které jsou tvořeny vazy, svaly a hlasivkami, které jsou umístěny v hrtanu.

(Biologie pro gymnazia, 2000)

1.3.2. Neverbální komunikace

Vyrozumíme z něho jen to, že jde o jiný než slovní (verbální) druh sdělování. Při nonverbální komunikaci jde o to, co si sdělujeme. Autoři z pravidla uvádějí:

1. Výrazem obličeje
2. Tón řeči
3. Gesty
4. Pohyby
5. Postojem
6. Dotekem
7. Pohledy
8. Oddálením
9. Úpravou zevnějšku

1.3.2.1. *Přehled druhů mimoslovní sdělování podle Křivohlavého*

1. Mimika - co si sdělujeme výrazem obličeje
2. Proxemika - sdělováním přiblížením a oddálením těla
3. Haptyka - dotyk
4. Kinezika - řeč pohybů
5. Gesta
6. Řeč očí a pohledů
7. Paralingvistika - sdělování svrchními tóny řeči

(Křivohlavý, 1988)

Jaké jsou vlastně „kanály“ neverbální, mimoslovní komunikace? Pohled vypovídá o sebedůvěře a o vztahu k druhému. Mimika je relativně nejsnadněji čitelná. Informuje je nás o emocích jedince.

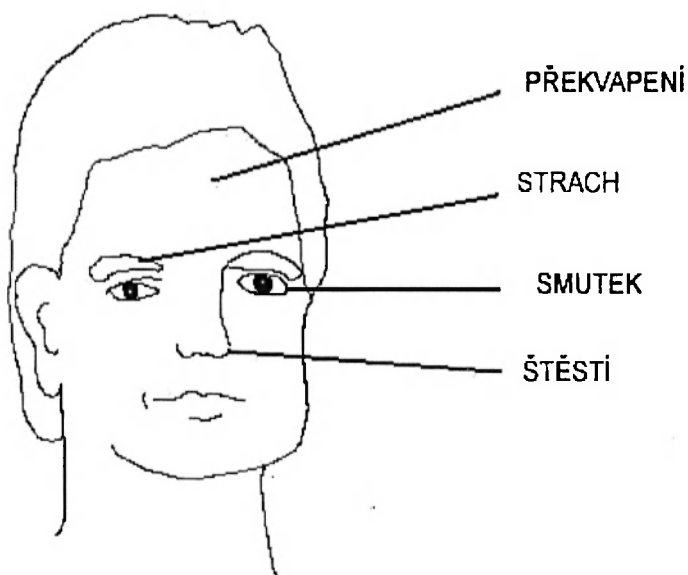
Pokud se chceme orientovat podle řeči těla, pak si můžeme být jisti pouze tehdy, když jsou alespoň tři projevy mimoslovní komunikace v souladu, vyjadřují totéž, když tři signály vyjadřují například rozpaky, klid, nervozitu, nejistotu, agresivitu nebo oddanost. Jako pozitivní signály řeči těla, které vyjadřují vnitřní klid a vyrovnanost, můžeme vnímat, když člověk klidně a volně využívá prostor, který má k dispozici, má uvolněný postoj, vizuální kontakt a působí přirozeně. Jako negativní signály typu „něco není v pořádku“, můžeme hodnotit nevyužívání prostoru, nervózní projevy, manipulaci s předměty, roztěkanost, neklid, dotýkání se obličeje, zaťaté pěsti, upjatost, afektovaný projev. Nervozitu poznáme podle rukou, nohou a podvědomých pohybů, kterými druhá osoba uvolňuje svoje napětí.

Gesta jsou průvodcem verbální komunikace. Gesty se rozumí pohyby, které mají výrazný sdělovací účel. Doprovázejí slovní projevy nebo je zastupují. Jde při tom o pohyby kterékoliv části těla a to nejen rukou. I když pravda je, že většina gest je na nich založena. Gesta naznačují určitou ideu, která má být v sociálním styku sdělena. V řadě případů gesto obrazně

naznačuje to, co by bylo možno říci slovem, ale co je přece jen srozumitelnější. Nadměrné používání gest signalizuje zvýšené emoce.

Důležitá je vzdálenost mezi lidmi. Se vzdáleností můžeme při rozhovoru manipulovat a to i když sedíme.

(Křivohlavý, 1988)

© Soukupová

1.3.3. *Komunikace u předškolního dítěte*

Komunikace u předškolního dítěte má význam jak v rodině, tak v mateřské škole.

Předškolní dítě dovede vyjádřit svoje názory i pocity, které chce druhému sdělit. „Přibližně od 4 let začínají být děti schopné diferencovat způsob komunikace s ohledem na možnosti svého komunikačního partnera (sociální roli, vývojovou úroveň, citový vztah apod.)“

(Vágnerová , 2000, s. 131)

Předškolní dítě v komunikaci s dospělými používá zdvořilejší způsob vyjádření nebo se vyhýbá nežádoucím slovním výrazům. Na druhé straně očekává automaticky porozumění jakémukoliv sdělení.

Ve vztahu k vrstevníkům se dítě vyjadřuje přímo, používá často specifické výrazy a oslovení, které by byly pro dospělé nepřijatelné.

Komunikaci s malými dětmi se dovede dítě předškolního věku alespoň částečně přizpůsobit jejich komunikačním možnostem a věnuje větší pozornost vysvětlení i jejich potřebám.

1.3.4. *Verbální komunikace předškolního dítěte*

Verbální kompetence předškolního dítěte se zdokonalují v obsahu i ve formě. Děti se rozvíjejí především v komunikaci s dospělými. V menší míře je mohou ovlivnit komunikace s vrstevníky a média. Děti se takto učí chápat komplexnější vztahy mezi objekty a zároveň se naučí užívat i příslušné výrazy. Správné užití výrazů signalizuje pochopení vztahů, které označují. Jsou to: příslovce, spojky, předložky apod. Dítě snadněji chápe prostorové vztahy, a proto začíná dříve užívat příslovce určení místa a teprve potom příslovce určení času. Dítě předškolního věku dokáže správně reprodukovat poměrně dlouhou větu. Dokáže reprodukovat kratší příběh téměř bez pomocných otázek. Začíná evidentní ústup patlavosti, případně přetrvává ještě sigmatismus a rotacismus. Správně realizuje i poměrně dlouhé a komplikované příkazy.

(Vágnerová, 2000)

„Na konci tohoto období ovládá asi 2500-3000 slov“.

(Lechta, 2002, s. 50)

1.3.5. *Řeč u předškolního dítěte*

„Z hlediska rozvoje poznávacích procesů je významnou složkou řečového vývoje tzv. egocentrická řeč, která není primárně určena pro jinou osobu a bývá spojena s myšlením.“

(Vágnerová, 2000, s. 144)

Egocentrická řeč má pro předškolní dítě ten význam, že se nemusí přizpůsobovat vnější realitě v takové míře, jako když mluví s někým jiným. Egocentrická řeč přechází později na úroveň vnitřní řeči. V průběhu vývoje se nejprve diferencují různé řečové funkce a teprve mnohem později, v souvislosti s jejich zaměřením, se začne měnit jejich struktura. Řeč určená pro sebe bude mít jiný obsah i strukturu, než jakou má řeč, která musí počítat s partnerem. Egocentrická řeč je řečí pro sebe, nehledá potřebu posluchače. Dítě si povídá pro sebe, přesněji řečeno bez ohledu na jiné. Podle toho co dítě říká usuzujeme, jaké má potřeby.

(Vágnerová, 2000)

1.3.5.1. *Rozvoj řeči v mateřské škole*

Rozvoj řeči v mateřské škole je dle rámcového vzdělávacího programu jedním z cílů jak jazykové výchovy (např. rozšíření slovní zásoby), tak i nástrojem rozvíjení sociálních vztahů.

2. Metodologická část

2.1. Východiska

Současná doba a v ní současná Mš, současné dítě, současná předmatematická výchova a současné komunikace prostřednictvím obrázku.

2.2. Hypotézy

- 1) – dítě předškolního věku je schopné popsat obrázek v rámci určené role
- 2) – dítě předškolního věku má představu o čísle ve významu kvantity a v tomto smyslu používá číslovky v komunikaci
- 3) – opakováním aktivity se zvyšuje schopnost zaregistrovat a vyjádřit slovy prostorové vztahy zakódované do obrázku
- 4) Pro dítě předškolního věku je bližší dětská kresba než fotografie

Hypotézy budou považovány za ověřené v případě, že:

- 1) v aktivitách bude úspěšných alespoň 70 % dětí

2.3. Úkoly

- 1) – připravit sérii aktivit stimulujících dítě k popisu obrázku.
- 2) – aktivity vhodně motivovat a pojmout jako hru v rámci role, kterou dítě zaujímá a která ho nutí k mluvenému projevu.

2.4. Cíle

Cílem práce bude analyzovat schopnosti předškolního dítěte dekódovat informace z obrázků, ať spontánně či na dotaz. Zaměřila jsem se především na předmatematické schopnosti a jejich aplikace v běžném životě v souvislosti s vyjadřovacími schopnostmi dítěte.

2.5. Metodika práce

K ověření hypotéz byl zvolen laboratorní experiment. V rámci něho byla použita metoda semidirektivního rozhovoru s náhodně vybranými 12 dětmi předškolního věku jedné nejmenované mateřské školy. Zkoumání proběhne po dobu 2 měsíců, kdy bude pořízen audio záznam z každého sezení. Snaha zabezpečit maximální emoční hodnotu rozhovoru a zachovat přirozené prostředí hry vedla k preferenci audio záznamu před video záznamem.

Analýzu přepsaných a tabelovaných rozhovorů bude rozdělena do dvou stupňů podle charakteru obrázků (kresba, foto), ze kterých dítě dekóduje potřebné informace.

a) První stupeň :

Zjednodušená realita pomocí černobílého kresleného obrázku usnadňuje verbalizaci i celkovou orientaci v prostoru a neodvádí pozornost dítěte nesprávným směrem. K popisu mělo dítě tři obrázky domů.

b) Druhý stupeň :

Náročnost je zvýšena nahrazením kresby reálnou černobílou fotografií, která se zaměřuje přesněji na prostorové tvary a vztahy. K popisu mělo dítě 5 fotografií celkových domů a 5 fotografií vnitřku domů.

Následně jsem tyto dva stupně porovnála.

2.6. Motivace a rozdělení rolí

Dítě je zasazeno do role prodavače domů, baráček, chalup. Moje role bude kupujícího. Celková komunikace bude probíhat pouze přes telefon, přičemž úkolem je, popsat mi do telefonu ty obrázky domů, které budou

předloženy. Výběr pořadí domů nechávám na dítěti. Podstatou této metody je vyhranění několika otázek, které slouží jako koncepční kostra. Během rozhovoru jsem pak doplňujícími otázkami rozvíjela hovor do potřebné šíře. Je třeba dbát několika pravidel, která zajišťují vypovídací hodnotu metody. Zejména vytvářet příjemnou atmosféru, neklást otázky příliš rychle za sebou (dát dítěti čas na rozmyšlenou). A dostatečně jasně vysvětlit dítěti pravidla hry. Aktivitu jsem uspořádala do gradovaného smysluplného celku (tzn. že aktivity jsou provázané).

Scénář I:

Motivace: role a prvek novosti

Zadání úkolu:

„Chtěla bych si koupit nějaký pěkný dům, chalupu, nebo baráček .
Zahraješ si semnou hru na prodavače domů, chalup a baráčeků?“

„Ty budeš prodavač domů.

Já si totiž nejdříve do toho obchodu zavolám a zjistím, jaké domy, baráčky a chalupy prodáváte.

Každý dům mi do telefonu potom zvlášť popíšeš.“

Sruktura semidirektivního rozhovoru ve scénáři I:

a) cílilink

b) Dobrý den, Nováková, dovolala jsem se do obchodu, kde se prodávají domy, chalupy a baráky ?

c) Měla bych zájem, koupit si dům. Jaké domy prodáváte? Mohla by jste mi je popsat?

d) Jak vypadá ten dům?

e) Děkuji vám. Já si ještě rozmyslím, jaký domů se mi nejvíce líbil. Potom vám zavolám.

Scénář 2:

Motivace: role a prvek novosti

Zadání úkolu:

„Pamatuješ si, jak jsme spolu hráli na toho pana prodavače domů?“

„Chtěla bych si zase koupit nějaký pěkný dům, chalupu, nebo baráček .

Zahraješ si semnou tu hru na prodavače domů, chalup a baráčeků ještě jednou?“

„Ty budeš zase prodavač domů.

Já si totiž opět nejdříve do toho obchodu zavolám a zjistím, jaké domy, baráčky a chalupy prodáváte.

Každý dům mi do telefonu potom zvlášť popíšeš.“

Struktura semidirektivního rozhovoru ve scénáři 2:

a) cílilink

b) Dobrý den, Nováková, dovolala jsem se do obchodu, kde se prodávají,

domy, chalupy, baráky ?

c) Měla bych zájem, koupit si dům. Jaké domy prodáváte? Mohla by jste mi je popsat?

d) A Jak vypadá ten dům uvnitř?

e) Děkuji vám. Já si ještě rozmyslím, jaký domů se mi nejvíce líbil. Potom vám zavolám.

2.7. Podmínky experimentu

1. Experiment proběhne v běžné mateřské škole (tzv. klasické, pracující dle RVP, děti jsou rozděleny do homogenních tříd maximálně po 26 dětech).
2. Experimentu se zúčastní celkem 12 dětí v budově mateřské školy (ve sborovně), bez přítomnosti učitelky, v dopoledních hodinách.
3. Kritériem pro výběr dětí je jejich zápis do základní školy na příští školní rok.
4. Předpokládaný věk dětí je 5-6 let a jejich celkový zájem o hru na prodavače domů.
5. Experimentu se zúčastní 6 chlapců a 6 děvčat.
6. V průběhu experimentu se dítě nedozví, do jaké míry bylo úspěšné, bude chváleno za snahu a účast experimentu.
7. Současně bude v první části experimentu motivováno na druhou část, která proběhne následující měsíc po ukončení prvního scénáře.

2.8. *Hodnocení experimentu*

Hypotézu považujeme za ověřenou v případě, že 70 % zkoumaných dětí bude úspěšných.

3. Praktická část

Šárka 6 let; 8 měsíců (dále jen 6; 8)

Rozhovor (pořadí popisovaných obrázků dále jen 1, 2, 3)

Scénář I:

a) telefon: ciliink

D: No...

b) Já: Haló...Dobrý den, Nováková, dovolala jsem se do obchodu, kde se prodávají domy, chalupy a baráky ?

D: No, to se teď prodává.

c) Já. Tak to je bezva, já bych totiž měla zájem koupit si nějaký dům...no a chci se zeptat, jaké domy tam prodáváte? Mohla by jste mi je popsat ?

D: No...

Já: Vy tam máte asi nějaké obrázky těch domů?

D: (popis obr. č. 1) No, máme tam boudu s pejskem, ovečky, kočičku, jabka se stromem a lavička tam je...

Já: Tak to by se mi zatím líbilo...

D: A kachničky...

Já: ...hm

D: A komín.

Já: A kolik je tam těch kachniček?

D: Tři.

Já: tři jo...hm

D: *Dvě ovečky, jeden pes a jedna kočka...*

d) Já: A jak ten dům vypadá?

D: *Sou tam dvě kytičky a jedna*

Já: Kde sou ty kytičky?

D: *Jedna je na druhý straně a jedna na poslední.*

Já: Na poslední...aha

D: *A sou tam i vrátka.*

Já: A ještě něco byste mi řekla o tom domu ?

D: *Má tam komín... ptáčky tam letěj...a čtyři.*

Já: A ještě něco byste mi řekla o tomto domu ?

D: *Ne.*

Já: Máte tam ještě nějaký jiný domeček?

D: *Máme tam ještě.*

Já: A mohla byste mi ho také popsat jak vypadá?

D: (popis obr. č. 2) *Je tam slunce...a je tam ovečka...kráva.*

Já: Tady je zase kráva, to se mi líbí.

D: *A sou tam rybičky.*

Já: A kde jsou ty rybičky ?

D: *Ve vodě.*

Já: Dobře.

D: *Je tam kočka a taky lavička.*

Já. Takže až bude hezky, tak bych si venku poseděla a opalovala se.

D: *A je tam slunce, ptáci...a...*

Já: A jak vypadá ten dům?

D: *Sou tam kuřátka a slepice...dvě kuřátka a tři slepice.*

Já: A kolik má oken ten dům?

D: *Raz, dva, tři, čtyři...čtyři.*

Já: Čtyři okna...

D: *Já si to ještě spočítám...jedna, dva, tři, čtyři, pět, šest...šest.*

Já: Šest oken, tak to je hodně...a ještě něco byste mi chtěla říct o tomto domě?

D: *Je tam konvice...a myslím, že sou tam schody.*

Já: A ještě něco tam vidíte?

D: *Ne.*

Já: A máte tam ještě nějaký domy na výběr?

D: *Baráček a domeček.*

Já: Tak mi ještě jeden dům, nebo baráček popište, abych mohla z čeho vybírat. Abych si koupila to nejlepší, co tam máte.

D: (Popis obr. č. 3) *Tak jo...Je tam pejsek, slepice, čtyři okna...a taky myslím, že tam sou taky schody vevnitř.*

Já: Schody jsou tam...hm

D: *A já si spočítám jablek...jedna, dva, tři, čtyři, pět, šest...šest jablek.*

Já: Tak to se mi líbí.

D: *Sou tam tři stromy.*

Já: A co dalšího tam vidíte?

D: *Tak je pejsek, jabka sou nasbíraný v košíčkách, bačkůrky sou venku u domečku.*

Já: ...hm

D: *Padaj listy a sou tam hrábě a je tam jedno kuřátko.*

Já: Jenom jedno kuřátko?

D: *Jo.*

Já: A ještě něco tak je?

D: *Ne, už nic tam není.*

e) Já: Tak vám děkuji, já si to ještě rozmyslím a zavolám, nashledanou

D: *Nashledanou...*

Stručná charakteristika Šárky:

Šárka pochází z neúplné rodiny. Žije s matkou a matčíným přítelem. Má sourozence, staršího bratra. Má vyhraněnou laterální pravé ruky. Šárka má menší logopedické problémy (záměna c-č). Je to velmi přecitlivělé dítě. Krizové situace řeší hysterickým pláčem a každý menší problém je nepřekonatelnou překážkou. Občas jezdí k babičce na venkov. Matka jí předčítá z knih.

Rozbor popisu scénáře 1:

- a) Šárka začala popisovat obrázek č. 1.
- b) V následujícím popise preferovala živé věci. Teprve až po otázce na dům, odpovídá.
- c) Z počátku byla komunikace velmi nejistá. Po sdělení své odpovědi se na mě podívala, jakoby čekala souhlas. Odpovídala v jednoduchých větách. Používala převážně podstatná jména, příslovce, slovesa, spojky a přídavnými jmény,. Často používala zdvojnásobení u podstatných jmen. V projevu se objevovala hyperkorektnost.
- d) Šárka má představu o čísle ve významu kvantity. Pokud jsem se nezeptala

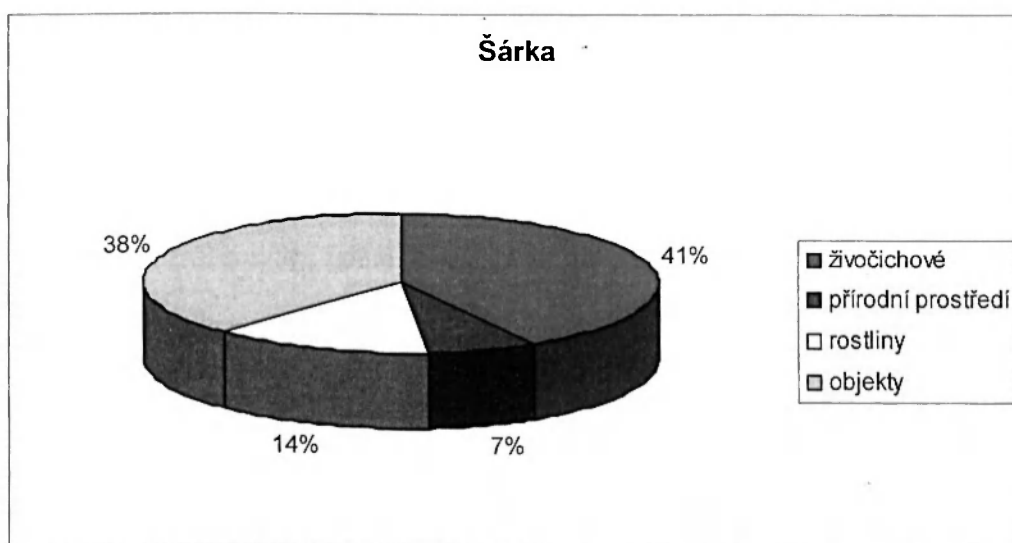
na přesný počet daného objektu, nebyl pro ní důležitý. Počet objektů, který sdělovala sama, počítala očima a nepřesně. Když jsem se zeptala na přesný počet, začala počítat nahlas, po jednom, prstem a spolehlivě. Jakmile jsem v následujících obrázcích kladla důraz na počet objektů, počítala sama a přesně.

e) Občas určovala polohu daného objektu. Nedokázala definovat přímou polohu u kytek (*Sou tam dvě kytičky a jedna*). Někdy určila vzájemnou polohu dvou objektů (*bouda s pejskem, jabka sou nasbíraný v košíčkách*).

f) V analýze obrázků nepostupovala systematicky. Nahodile přeskakovala z objektu na objekt. Zdůrazňuje funkčnost některých předmětů (*padaj listy*).

g) Víc než určení dané polohy objektů jí dělal problém uspořádání objektů.

Procentuální podíl 4 základních složek obrázku v dekódaci dítěte.

Jakub 5:11

Rozhovor (2,1,3)

Scénář: 1

a) **Telefon:** Cililink, cililink..(žádná odpověď)...cililink cililink

Já: Tak to tam asi nikdo není, když mi to nikdo nezvedá.

Cililink...

Já: Halo, halo, je tam někdo?

D: *Jo*

b) **Já:** Jo? Dobrý den, Nováková. Dovolala jsem se do obchodu, kde se prodávají domy, chalupy a baráčky?

D: *Jo...tady se prodávají meče.*

Já: Meče? Aha, tak to jsem se asi spletla.

D: *Musíte linku pět a osm.*

Já: Dobře...pět a osm...děkuji.

Telefon: Cililink

D: *Dobrý den, jaký domeček chcete?*

c) **Já:** A co mi můžete nabídnout. Můžete mi říct jaký domy, nebo baráčky tam prodáváte?

D: *My máme třeba, chaloupku, normální domeček, zahradu.*

Já: Tak mi popište, co tam máte jako první, co tam vidíte?

D: *Chalupa*

d) **Já:** Hm, a jak vypadá ta chalupa?

D: (popis obr.č. 2) *Konve*

Já: Konve?

D: *Venku.*

Já: Venku jsou konve?

D: *Jo*

Já: A co dále je tam?

D: *Kytičky...a sou tam i lavička a kocour a kráva.*

Já: A co je tam dál?

D: *Káčátka...a velký a malý...a ještě tady je krteček.*

Já: ...hm

D: *A sluníčko a ještě takový...takový kolečko.*

Já: Kolečko?

D: *Sou tam mraky, bouřka.*

Já: Bouřka je tam?

D: *Jo a sou tam ještě třešničky a strom.*

Já: A kolik má chalupa oken?

D: *Jeden, dva tři, čtyři, pět.*

Já: Pět oken.

D: *A sou tam i rybičky a potok.*

Já: A víte kolik je tam rybiček?

D: *Jeden, dva, tři.*

Já: Tři sou tam, jo ?

D: *Jo*

Já: A ještě něco byste mi řekl o té chalupě?

D: *Ne.*

Já: A jaký tam máte další dům, nebo baráček?

D: (popis obr. Č. 3) *Další tam je, tři jablíčka, dva jablíček a strom.*

Já: Dvě jablíčka a tři jablíčka jsou tam?

D: *No a je tam i pejsek.*

Já: A co dále?

D: *Kravičky a tady sou...kachničky.*

Já. ...hm.

D: *A sou tam i plot a je tady ještě kocour...kočička.*

Já: Aha.

D: *Tady je tráva a ještě jedno káčátko a sou tady okna a dvě kytičky...jedna kytička, dvě kytičky.*

Já. Jo, kytky mám ráda...a ještě něco tam je?

D: *Nic.*

Já. A co tam máte za další baráček?

D: (popis obr. Č.1) *Jo je tu...dvě vokna...tři vokna. Pak sou hrábě. A sou tam telefony.*

Já: Telefony?

D: *Raz, dva, tři jablíček.*

Já: A kde jsou tři jablíčka?

D: *Tady v košíku.*

Já: A co ještě tam vidíte?

D: *Pejsek a jedno ještě malinký káčátko. Raz, dva, tři jablíčka a raz dva, tři, čtyři slepice a jedna konve...a to je všechno.*

Já: Všechno? Už mi nic nechcete říct o tom baráčku?

D: *Všechno*

e) Já: Tak já si to ještě rozmyslím a potom vám zavolám, jaký dům jsem si vybrala.

D: *Jo.*

Já: *Nashledanou.*

D: *Nashledanou*

Stručná charakteristika Jakuba:

Jakub pochází z úplné rodiny. Má dva mladší sourozence, bratra a sestru. Má vyhraněnou laterální levé ruky. Dostal odklad školní docházky, ale matka ho chce přes to dát do školy. Nezvládá základní hygienu. Jemná motorika je na velmi špatné úrovni. Nepoužívá příbor, jí pouze lžící. Má logopedické potíže (ř,s), ale logopeda nenavštěvuje.

Chalupu nemají a víkendy a prázdniny tráví v Praze. Někdy mu matka předčítá z knih.

Rozbor popisu scénáře 1:

a) Po zazvonění telefonu se Jakub odhodlával, zda zvednout telefon. Nejistota z jeho chování byla zřetelná. Poté, co zvednul telefon se dokázal vžít do role důležitého prodáváče, až zapomněl na to, že prodává domy, baráčky a chalupy a vymyslel si svůj prodej mečů. Jakmile jsem se zmínila o tom, že sháním dům, ihned pohotově zareagoval. Na začátku mi představil všechny tři druhy domů. Poté zahájil popis obr. č. 2

b) Jakub preferoval popis živých objektů. Pohrával si i s rolí prodáváče.

c) Mluvil pomalu a jistě. Používal převážně podstatná jména, která doplňoval přídavnými jmény. Dále pak příslovce, spojky a slovesa. V projevu se objevovala hyperkorektnost.

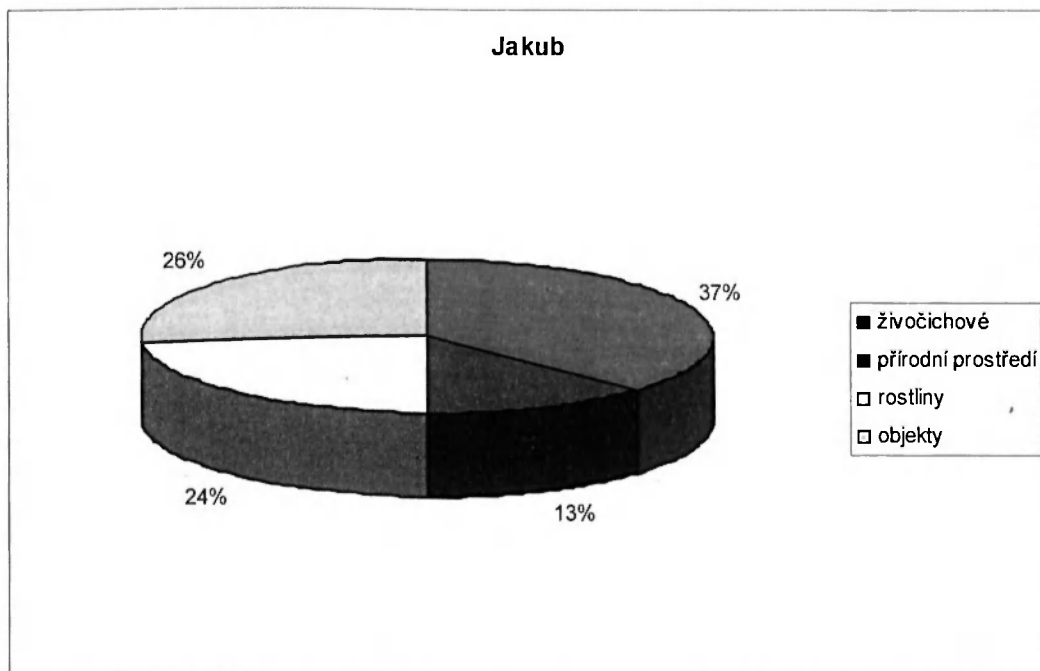
d) Jakub má představu o čísle. Počet předmětů nebyl pro Jakuba důležitý.

Když jsem se zeptala na přesný počet, začal počítat sám, ale nepřesně. Počítal prstem a nahlas. Počet do tří mu nedělal problém, ale dál si už nebyl jistý. To se projevovalo v komunikaci a na intonaci hlasu. Často používal zdvojnásobení u podstatných jmen. V projevu se objevovala hyperkorektnost.

e) V popisu u domu č.2, nevnímal dům jako celek. Spočítal pouze okna na jedné straně domu. Neurčoval polohy daných objektů, ani prostorové vztahy mezi nimi. Když jsem se zeptala na polohu daného objektu sdělil mi jí, ale dále pak sám neurčoval.

f) Nezná všechny zvířata a zaměňuje je. Boty nazval telefony. U Jakuba bylo znatelné, že do přírody nejezdí a se zvířaty se neseťkává. Při popisu jednotlivých obrázků nepostupoval systematicky, ale nahodile mluvil o tom, co viděl první. Vnímá velikost objektu (velký a malý káčátka). Porovnával věci malé a velké.

g) Jakub měl velké potíže s počítáním. Neuváděl ani polohu a vlastnosti objektů.

Natálie 4;9

rozhovor (1, 2, 3)

scénář 1.

a) telefon: ciliink...

D: *Ano*

b) Já: Dobrý den, Nováková, dovolala jsem se do obchodu, kde se prodávají domy?

Já: Halo ?

D: *(Natálie nekomunikuje přes telefon) No, tak máme tu...jaký si vyberete?*

Já. Halo, je tam někdo? Já neslyším?

D: *(Natálie bere telefon do ruky) A jaký si vyberete?*

c) Já: A máte tam něco na výběr? Máte něco, co byste mi mohla nabídnout. Nějaký hezký baráček?

D: *No třeba...já se podívám na tohle...jo tak třeba tenhle ?*

Já: Pani, já ho bohužel ten dům nevidím, protože s vámi pouze telefonuji, musíte mi ho popsat jak vypadá.

D: *Hm...tak jo*

Já: Co tam je, co tam vidíte?

D: *(popis obr.č.1) Kytička, závěsy, a je jedna kytička a potom sou dvě ovečky, pejsek, bouda...tady je jako vodička, tady je plot, tady je tráva, a tady je kočka, tady je plot, tady je husy, tady je strom, tam jablíčka a tady lavička...*

d) Já: A co byste mi o něm ještě řekla?

D: *A už je to konec.*

Já: To je všechno co mi o něm řeknete?

D: *Jo.*

Já: A jak vypadá ten dům, jakou má střechu, kolik má oken?

D: *No třeba... a víte jak se jmenuje ? Statek.*

Já: A máte tam teda ještě nějaké jiné domečky ?

D: *A jaký si vyberete? Koukejte se na ně?*

Já: Já je nevidím ty domy. Já nejsem u vás. Já s vámi mluvím po telefonu a žádné domy nevidím, musíte mi je popsat.

D: *Tak máme tohleto...*

Já: Já s vámi jen telefonuji, řekněte mi, co vidíte na obrázku?

D: *No... musím si vzít tužku*

Já: Jak vypadá ten druhý dům nebo barák, nebo co to je? Popište mi ho.

D: (popis obr. č. 2) *Kyfičky, záclony, pak tam je, pak tam je, pak tam je závěs, pak sou tam dvířka, pak tu sou botičky, pak tu sou čtyři stromy, jablíčka. Jeden dva, tři čtyři, pět, šest jablíček. A tady sou jablíčka, košíček a tady sou dvě listy, tady sou hrábě, tady je kytička.*

Já: Dobře... a kolik má ten dům oken ?

D: *Jeden, dva, tři, čtyři.*

Já: Čtyři okna, ale ještě jeden baráček tu je.

Natálie: (popis obr.č.3) *Tady je rybník, tam sou rybičky, tady je krtek, tady je husa a menší husátka, tady je kočka, tady je lavice, jeden, dva, tři, čtyři... jeden, dva tři čtyři, pět, šest, sedm, osm. A pak tam je kráva, a pak tam je kohout, sluníčko, hrneček, dvířka, střecha a tohleto....jak se to jmenuje...okno*

e) Já: Tak vám děkuji a ještě se vám ozvu, jaký z těch tří domů jsem si vybrala, ano?

D: *Jo, tak Nashledanou*

Stručná charakteristika Natálie:

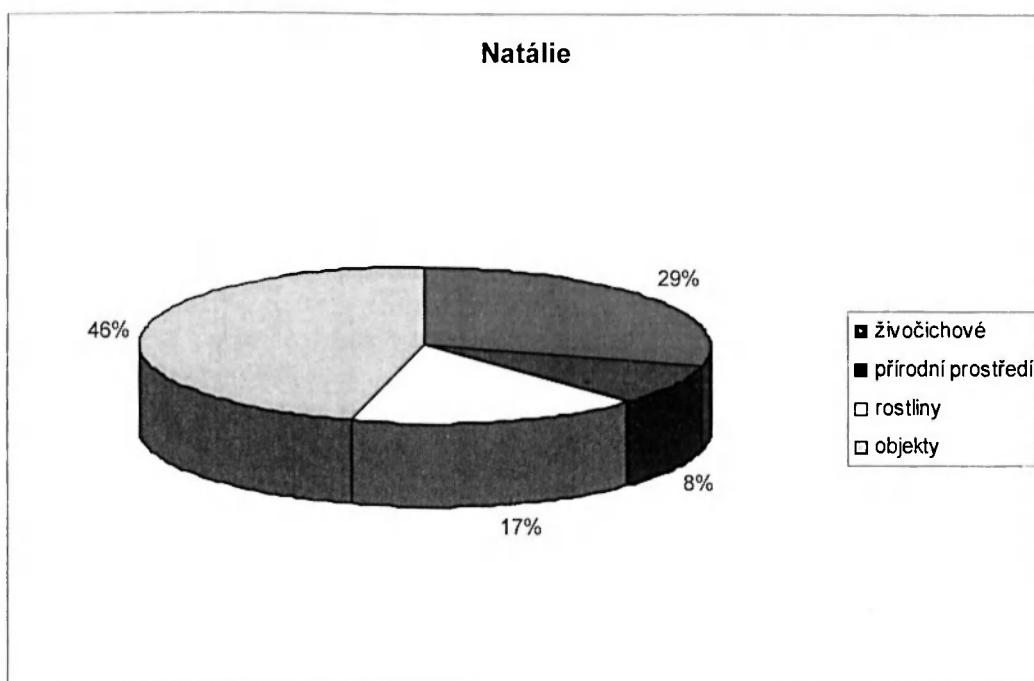
Natálie pochází z úplné rodiny a je jedináček. Má vyhraněnou laterální pravé ruky. Natálie je velmi snaživá, ale celkově nešikovná. Jemná a hrubá motorika je ve velmi špatném stavu. Nemá žádné větší logopedické problémy. Bude mít odklad školní docházky. Chalupu mají. Maminka jí předčítá z knih.

Rozbor popisu scénáře 1:

- a) Na začátku jsem musela Natálii třikrát vysvětlit pravidla naší hry. Jako první začala Natálie popisovat obrázek č. 1.
- b) Důležitější, než správná odpověď, byla pro ní role prodavačky. Preferovala živé objekty.
- c) Natálie nemá žádné logopedické problémy. Nehuhlá, velmi dobře vyslovuje písmena Ř. Při mluvení měnila často intonaci hlasu i tempo řeči. Používala převážně podstatná jména spojená spojkami. Dále pak, příslovce, spojky a slovesa. Mnohokrát opakovala větu „A pak jsou tam...“. Podstatná jména a číslovky skloňovala špatně. Při komunikaci byla ustavičně v pohybu. Často používala zdvojnásobení u podstatných jmen. V projevu se objevovala hyperkorektnost.
- d) Má představu o čísle ve významu kvantity. Neurčovala přesný počet předmětů. Teprve když jsem se zeptala, začala přirozeně počítat sama. Počty do tří počítala pouze očima a přesně. Větší množství objektů počítala po jedné prstem, ale ne vždy přesně.
- e) Nedefinovala polohy objektů a prostorové vztahy mezi nimi. Nedokázala určit vzájemnou polohu dvou objektů (bouda s pejskem).
- f) Natálie byla velmi nekoncentrovaná. Natálii dělala větší problém uvědomit si, že hra je pouze přes telefon. Snažila se mi ukazovat obrázky, ale nepopisovala je do telefonu, který držela volně v ruce a prstem si ukazovala

co zrovna popisuje. Nepostupovala systematicky, ale nahodile volila jednotlivé objekty.

g) Víc než popis domu či jeho polohy ji upoutala zvířata a příroda. Vlastnosti objektů jí dělaly problém podobně jako pochopení celé role prodavačky.

Lukáš 5;1

Rozhovor (1, 3, 2)

Scénář: 1

a) telefon: ciliink...

Já: Slyšíme se ?

D: ...hm, no

Já: Dobrý den, Nováková, chtěla bych se zeptat, jaký máte výběr domů?

D:(ticho, dlouze neodpovídá)... *Takovýhle*

Já: No, já jak s vámi mluvím po telefonu, tak ty domy nevidím, můžete mi je popsat, Každý zvlášť?

D: *Hm*

Já: Tak když se podíváte třeba na první dům, který u sebe vidíte?

D: (popis obr. č. 1) *Pes.*

Já: To by se mi líbilo. ten by mi hlídal ten dům. A jak vypadá ten dům?

D: No hezkej... květináč, kytka, lavice.

Já: A jak vypadá zahrada?

D: *Dobrá.*

Já: No já si nedokážu představit, jak ta zahrada vypadá.

D: *Mráčky, ptáček, ještě tam, ovečka, kočka, jabka, strom.*

Já: Tak tam toho není málo...a ten dům je veliký nebo malý?

D: *No... nic moc*

Já: A zahrada?

D: *Velká*

Já: Tak to by se mi líbilo... a řekl byste mi ještě něco o tomto baráčku?

D: *A ještě malej baráček, přavej.*

Já: Přavej baráček a na co tam je ten baráček ?

D: *Nevim, pro psa asi bouda.*

Já: Tak psí bouda... a máte tam ještě nějaký jiný domy?

D: *Dva baráčky, jeden je na bydlení a jeden ten bouda.*

Já: Já myslela úplně jiný dům na bydlení, než je tento.

D: *Hm...no*

Já: A jak vypadá ten druhý?

D: (popis obr. č. 3) *Slepice, jabka taky, krtek, barák velkej, okna, hrábě, pes malinkém.. stěně, kytka venku, chodníky...okna , hníčky,*

Já: A kolik je tam oken?

D: *...čtyři*

Já: Čtyři okna ? A kolik je tam stromů?

D: *Tři...a šest jablek na tom.*

Já: Tak to je úroda... a ještě je tam něco, co jste mi neřekl ?

D: (popis obr. č. 2) *Dveře...to je všechno ještě jeden barák tu je....ten je přavej.*

Já: Malý ?

D: *Jo, a čtyři okna taky a pět kytek na okně...a tady je nějaký zvíře, ale nevím jak se jmenuje...*

Já: Je tam nějaké zvířátko...dobře

D: *Pak sou tady ryby.*

Já: A kde jsou?

D: *Ve vodě.*

Já: A to jsou někde v rybníku venku, nebo v domě?

D: *Ne to sou v takový malý vaně a sou venku.*

Já: No a co dál tam vidíte?

D: *Stromy a tam sou...višně, nebo co to je...*

Já: Hm...a ještě něco dalšího?

D: *Nevím...lavice, mráčky, sluníčko.*

Já: A je ještě něco na tom domečku?

D: *Ne...*

Já: Dobře, tak já si to rozmyslím a potom vám ještě zavolám.

D: *...jo*

Stručná charakteristika Lukáše:

Lukáš pochází z úplné rodiny. Má sourozence, staršího bratra. Lukáš je velmi inteligentní, citlivý a emočně založený. Má vyhraněnou laterální pravé ruky. Lukáš má problémy s komunikací v kolektivu. Celkově se straní od kolektivních her a činností. Raději se dívá, než aby se zapojil. Lukáš má drobné logopedické potíže (r). Mají chatu u babičky. Doma mu rodiče předčítají z knih.

Rozbor popisu scénáře 1:

a) Lukáš si byl zpočátku nejistý a bál se svého projevu. Usoudila jsem to z jeho těla, které měl složené v křeči a díval se do stolu. Odpovídal na mé otázky až po delší odmlce. Jako první mi začal popisovat obrázek č. 1.

b) Dával především na líbivost (vlastnosti) objektů. (*Je hezkej, pěkněj*)

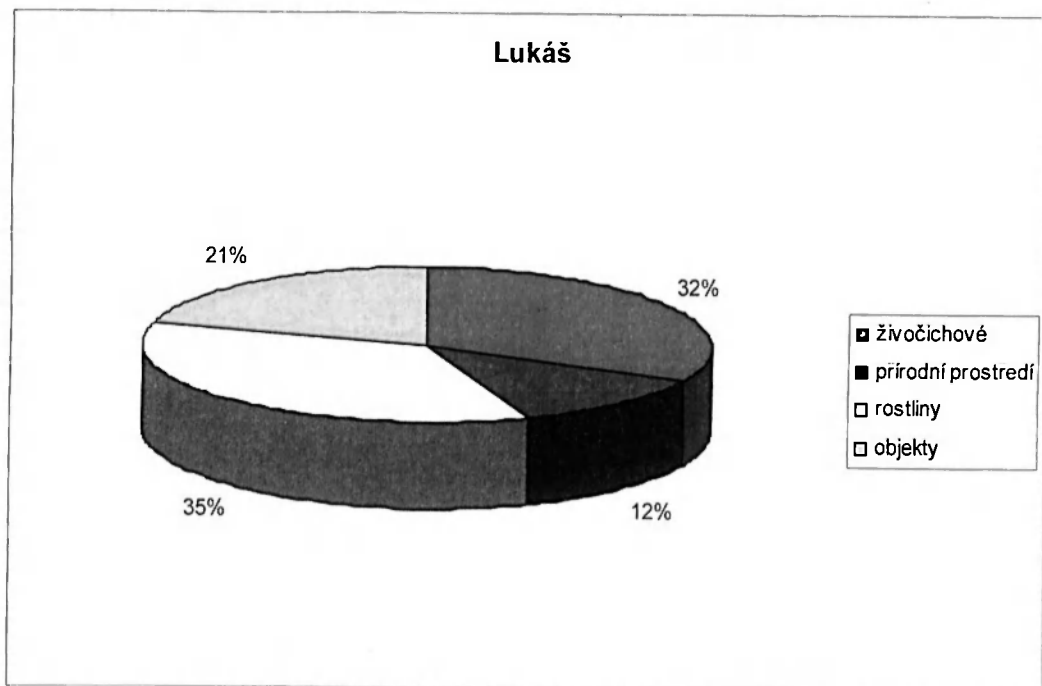
c) Komunikace se z počátku bál, později se zlepšila, ale stále potřeboval dostatek času a klidu na odpovědi. Mluvil velmi pomalu. Seděl v klidu. Popisoval obrázky převážně podstatnými jmény, které občas doplnil přídatnými jmény. Dále pak příslovce, spojky a slovesa. Používal zdobněliny u podstatných jmen i přídatných jmen. V projevu se objevovala hyperkorektnost.

d) Lukáš má představu o čísle ve významu kvantity. Pokud jsem se ho nezeptala na přesný počet objektů, neřekl mi ho. Poté už objekty počítal sám, prstem po jedné a spolehlivě. Předměty ve větším množství popisuje samotně (ovečka-ovečky). Nemluví o nich nejednou v množném čísle.

e) Lukáš vnímal a určoval prostorové vztahy. U obrázku č.2 nevnímá dům jako celek. Počítá okna jen na jedné straně domu. Určoval polohu daného objektu- Kytka na okně, Kytka venku.

f) Popisoval objekty nahodile. Objekty vnímal z estetického pohledu. Baráček je hezký, zahrada pěkná. Popsal mi vždy jen část obrázku. Velký důraz věnoval charakteristice objektů (prťavej baráček). Vnímal velikost (malý velký).

g) Pro Lukáše byla líbivost objektů důležitá. Víc než přesný popis sděloval vlastnosti objektů. Poloha objektů mu dělala větší problém, avšak počty určoval většinou bez počítání a správně.

Roman 5;9

Rozhovor (2. 3. 1)

Scénář 1

a) ciliilink

D: *Dobrý den,*

b) Já: Dobrý den, Nováková, dovolala jsem se do obchodu, kde se prodávají domy, chalupy a baráky ?

D: *No...dovolala*

Já: Dovolala

D: *No a jaký chcete, prosím vás dům?*

d) Já: *No jaké domy tam máte? Můžete mi je nabídnout?*

D: *(popis obr. č. 2) Tak jo, tak asi...chalupa, nebo, s garáží, s kravičkama, s rybičkami s rybníkem, s kačenkama a ještě z ježkem...s kočičkou. A ještě máte tam krtka...s krtkem chcete? Tak já vám dám krtka. Takže se přijďte za deset minut, prosím vás.*

Já: *No počkejte pane...mně to nestačí. Já chci, abyste mi popsal, že vaše domy. Chtěla bych, aby jste mi popsal ten dům. Jak vypadá ten dům?*

D: *Jo má garáž, má vokna, jeden dva, tři, čtyři, pět, šest. Šest oken. A je deset metrů velkej.*

Já. *Tak to je veliký barák..hm. a má zahradu?*

D. *Jo je, a to tam maj rybník.*

Já: *A stromy jsou tam taky?*

D:*Stromy máte, jeden.*

Já: *A co je to za strom?*

D: *Borůvka.*

Já: *Borůvka? Dobře. A řeknete mi ještě něco o tomto domě?*

D: *Ne*

Já: *A Máte tam nějaký jiný dům?*

D: *(popis obr. č. 3)No máme tam...ještě třeba...takové. Tři stromy, jeden, dva tři, čtyři...čtyři okna, slepičky tři, bačkůrky, jablíčka a tady máte jeden dům, pak tam máte hrábě, pejska...to je všechno.*

Já: *To už je doopravdy všechno?*

D: *Ano,ale máme tu ještě další.*

Já: *Aha, a jaký tedy?*

D: *(popis obr. č. 1) Jeden strom a tam je taková zahrádka, bouda a dvě okna a na druhé straně taky. Kačenky, kočička. beránek, pejsek a bouda.*

Já: A jak vypadá ten dům?

D: *Je velkej. Má dvě okna a dvě kytičky a jednu.*

Já: Hm...

D: *Tak jakej byste si vybrala ?*

e) Já: Tak já si to ještě rozmyslím, jaký ten dům sem si vybrala. Zavolám vám a domluvíme se.

D: *Tak jo, tak nashledanou.*

Stručná charakteristika Romana:

Roman pochází z rozvedené rodiny. Tatínek je ve vězení. Má dva sourozence, staršího bratra a mladší sestru. Má vyhraněnou lateraritu levé ruky. Roman má širokou slovní zásobu a pestrý všeobecný přehled. Občas má problémy z paměti. Logopedické potíže nemá. Matka s ním doma hodně pracuje. Chalupu nemají. Matka mu předčítá z knih.

Rozbor popisu scénáře 1:

a) Roman na mě působil velice suveréně. Nedělalo mu žádné potíže telefonovat a předvádět se. Dokonce se tak strašně těšil na naši hru, že chtěl jít hned jako první. Jako první mi popsal obr. č. 2 v krátkých výstižných informacích.

b) Preferoval především živé objekty a roli prodavače

c) Roman má velmi dobrou artikulaci bez náznaků logopedických potíží. Reaguje rychle a suveréně. Při popisu objektů nezacházel do detailu. Teprve až když jsem se začala ptát, začal popisovat podrobněji. Odpovídal jednoduchými větami, nebo jednoslovně. Převážně používal podstatná

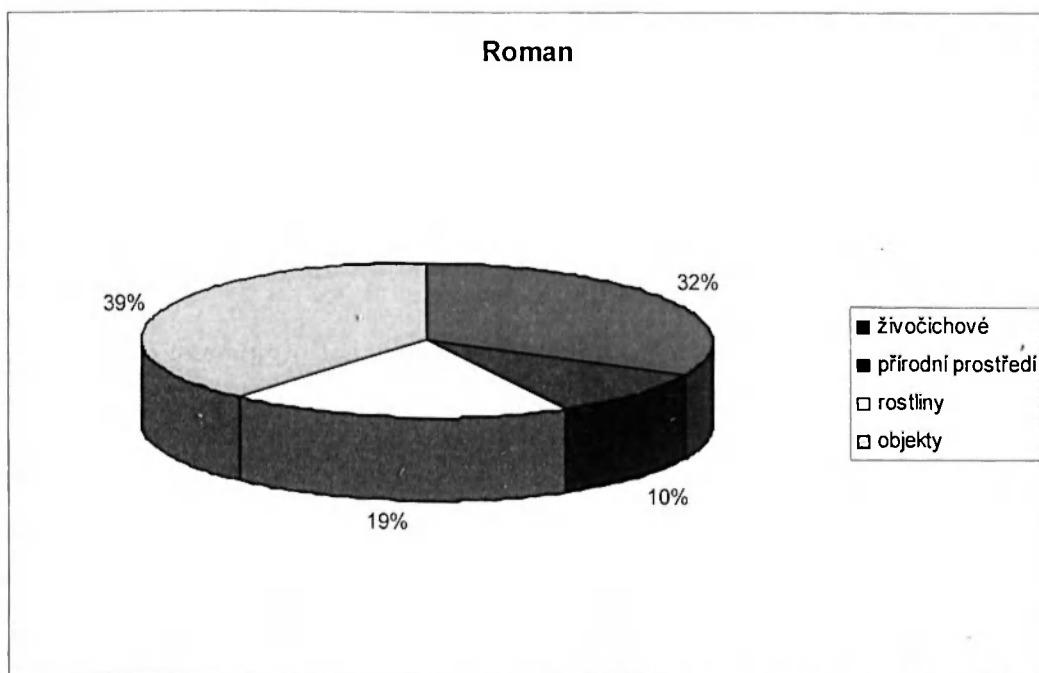
jména, která někdy doplnil přídavnými jmény. Dále pak příslovce, spojky a slovesa. Často používal zdobněliny u podstatných jmen, kterými zřejmě nahrazoval vlastnosti objektů. V projevu se objevovala hyperkorektnost.

d) Roman má představu o číslu. Začal počítat objekty sám od sebe nahlas a prstem. Určuje množství předmětů. U obrázku č.2 nevníá dům jako celek. Počítá okna jen na jedné straně domu.

e) Neurčoval polohy objektů, ani prostorové vztahy mezi nimi.

f) Domýšlel si informace, které se však v realitě uvádějí a jsou i reálné. Předpokládal, že domy zná. př: Je deset metrů velký. Roman byl natolik suverénní, že si chtěl celou hru řídit sám a odbíhal od daného cíle.

g) Lukáš mluvil rychle a nahlas. Snažil se vše sdělit uspěchaně, že mnohdy spíš zapomněl popsat to, co na obrázku viděl. Svou dynamičností a hlasitostí verbálního projevu mi dával najevo svou nadvládu na komunikaci. Působil na mě dost zbrkle. Nemyslím si, že by sám neurčil polohu objektů, ale nebyla pro něj důležitá a tak popsal jen samostatně objekty, které zrovna viděl.

Barborka

Rozhovor (1, 3, 2)

Scénář 1

a) Telefon: cililink

D: ...hm.

b) **Já:** Halo, Tady paní Nováková, dovolala jsem se do obchodu, kde se prodávají domy, baráčky, chalupy?

D: Jo,

c) **Já:** Chtěla bych si koupit dům. Mohla by jste mi popsat, jaké domy prodáváte?

D: (Popis obr. Č. 1) No třeba tady s kytičkami a potom jediné takovouhle jablůňku a takovouhle ohrádku a má to tady takovou ohrádku s kačenkama.

d) **Já:** Hm... a jak vypadá ten dům ?

D: Třeba, má tady hnědý, bílý. A tady má i... prostě je takovej barevnej. A tady má hnědý dveře a kliku.

Já: Hm... a je to veliký nebo malý dům?

D: Malý.

Já: Malý jo... a co tam ještě vidíte?

D: jo...no

Já: Tak co tam vidíte?

D: No tady vidím ovečky dvě a jednu lišku.

Já: Liška tam je?

D: ...*hm*.

Já: Tak to sem nečekala... a vy jste říkala že je tam jabloň. Jsou na ní jablíčka?

D: ...*hm*.

Já: A kolik je tam těch jablíček?

D: ...*dva a ještě osm a devět tady mám.*

Já: Dva a osm, devět, jo?

D: ...*ehm*.

e) Já: A je tam ještě něco, co byste mi řekla o tomto domě?

D: *No jsou tam kačenky tři a mají tam rybníček v kterým si plavou.*

Já: A ještě něco byste mi řekla?

D: *Ptáček a tady to.*

Já: Ptáček a co je to další?

D: *Ptáček a pro něj domeček.*

Já: Domeček? pro ptáčka?

D: *Pro ptáčka domeček.*

Já: A co dál tam vidíte?

D: *Ještě kočičku a to je všechno.*

Já: Dobrá... a máte tam nějaký jiný baráček, nebo dům ?

D: *No..máme, tady?*

Já: Tak můžete mi ho popsat taky takhle, jako jste mi popisovala ten první?

D: (popis obr. Č. 3) *ehm, mohla...tady jsou rybičky a mají tam kamínky a mají tam rybníček a tady je silnice a chodí tam kačenky. A kočička taky a tady je kytičky a baráček a tady je ptáček a tady ptáček a tady je krteček a tady je kravička a tady je hruštička.*

Já: A jak vypadá ten dům?

D: *No...oranžovej a černej.*

Já: Je velký, nebo malý?

D: *Takle asi dlouhý a má a tady je takle velký.*

Já: A kolik má oken?

D: *Čtyři osm, jedenáct...a má tam ještě lavičku.*

Já: Má jedenáct oken...tak to bude veliký dům.

D: *No..*

Já: A je tam ještě něco, co byste mi popsala?

D: *No, ještě mráčky a sluníčko.*

Já: ...hm.

D: *A to už je všechno co tady máme a ještě máme tam druhý dům, ano.*

Já: Dobře, tak mi popište ještě ten další dům.

D: *(popis obr.č. 2) Tak dobře...má tady takovou...a je tady košík, pejsek a tady jo...sou hrábě a tady sou jablíčka. stromeček a tady je jeden a dva.....a slepičky a takový....a je.*

Já: Jak vypadá ten dům?

D: *Červenej je.*

Já: Červený jo?

D: ...hm.

Já: A je veliký nebo malý, Kolik má oken?

D: *No, čtyři, pět a je velkej.*

Já: Čtyři a pět oken a je velký. Hm, a má zahradu tedy, že jo?

D: *e...no, tady má travičku a je zelená, padaj tam listíčky.*

Já: tak to je asi podzim. Takže jsou tam stromy?

D: e...jo

Já: a kolik je tam stromů?

D: Tři.

Já: A ještě něco mi řeknete o tomto domě?

D: Už to je všechno.

Já: Dobře. Tak já si to ještě rozmyslím, jaký baráček jsem si vybrala a potom vám zavolám.

D: ...hm.

Já: Nashledanou

D: Nashledanou

Stručná charakteristika Barborky:

Barborka pochází z úplné rodiny. Je to jedináček. Její matka je velmi úzkostlivá. Má vyhraněnou lateraritu levé ruky. Barborka je velmi citlivé dítě a špatně snáší křik. Při sebemenším konfliktu propadá v hysterický pláč. Má velmi dobrou jemnou motoriku a ráda kreslí a vyrábí z hlíny. Nemá logopedické problémy. Chalupu nemají, ale často jezdí na výlety do přírody. Otec jí předčítá z knih.

Rozbor popisu scénáře 1:

a) Jako první si vybrala obr. Č. 1. Barborka se moc těšila na telefonování. Líbil se jí výběr telefonů a od začátku našeho hovoru si semnou povídala. Vyprávěla mi, jak jí doma říkají a kam jezdí na výlety.

b) Většinou uváděla vlastnosti (barevnost) objektu. Barvy si sama vymýšlela

(bilá, hnědá, oranžová, černá, zelená, červená). Preferovala popis živých objektů.

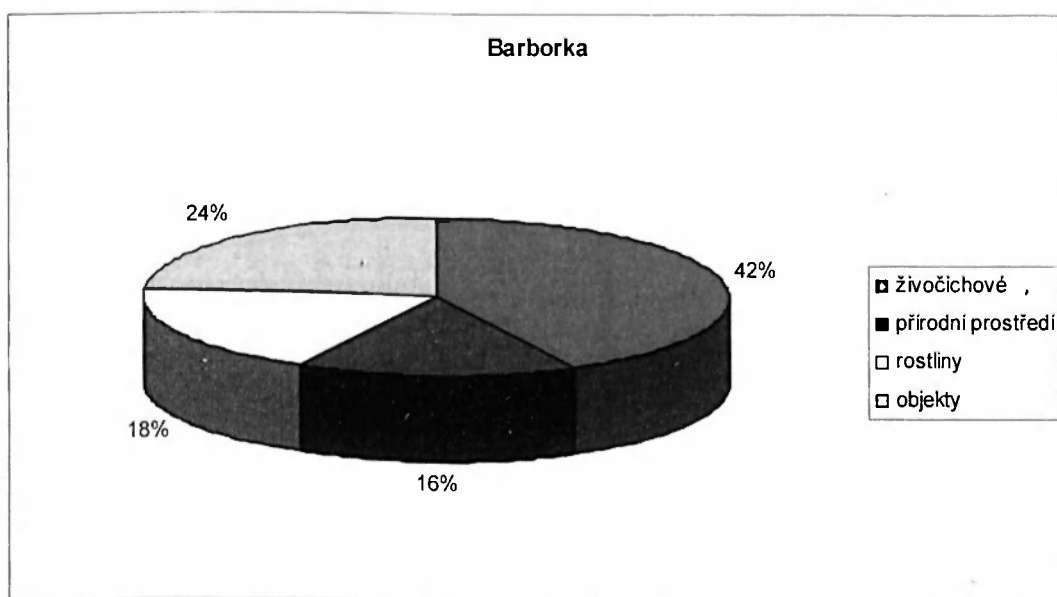
c) Barborka byla komunikativní. Mluvila tišeji, ale zřetelně. Tempo řeči zůstávalo stejné a nijak nekolísalo. Často používala zdobněliny u podstatných jmen (jablůňka, mráčky, baráček, stromeček, jablíčka). Neodpovídala celou větou a v jejím projevu převládala podstatná jména, příslovce, spojky a přídavná jména. V projevu se objevovala hyperkorektnost.

d) Má představu o čísle. Počty do tří zvládala. Počty od tří neřešila a vymýšlela si jiné údaje. Nepočítala. Četnější množství stejných objektů ve větší vzdálenosti určovala samostatně.

e) Dokud jsem se nezeptala na polohu daného objektu, neupřesnila jí. Polohu upřesňovala slovy tady. Objekty ve vzájemném vztahu spojila jen párkrát dohromady.

f) V analýze obrázků nepostupovala systematicky. Nahodile přeskakovala z objektu na objekt. Viděla obrázek barevný, i když byl černobílý.

g) Hlavní problémem v popisu byla zaujatost na barvy, které zde kromě černé a bílé nebyly. Jiné vlastnosti objektů nevedla. Problém měla i v počítání. Nevím, zda nechtěla počítat, nebo doopravdy od tří počítat neuměla.

Petr 5;9

Rozhovor (2,3,1)

Scénář 1

a) Telefon: cillink

D: ...hm.

b) Já: Halo, Tady paní Nováková, dovolala jsem se do obchodu, kde se prodávají domy, baráčky, chalupy?

D: Ano.

c) Já: Tak, já jsem se chtěla zeptat, jestli byste mi nabídnul nějaký dům, co tam máte? Popíšete mi je?

D: Chaloupku máme.

Já: A mohl by jste mi jí popsat?

D: Ano.

d) Já: Jak vypadá ta chaloupka?

D: Hezky.

Já: A co tam je na té chaloupce?

D: Střecha.

Já: Střecha je tam...

D: Kytky.

Já: Kytky.

D: Garáž, voko...

Já: A má jen jedno okno? Kolik má ta chaloupka oken?

D: *Jeden, dva tři čtyři sedm.*

Já: Sedm oken?

D: *Jo...*

Já: tak to je asi velký barák?

D: *Jo.*

Já: Má nějakou zahradu?

D: *Jo.*

Já: A co tam je na té zahradě?

D: *Ryby.*

Já: A ty ryby jsou kde?

D: *V rybníku.*

Já: A kolik jich tam je?

D: *Jeden, dva tři.*

Já: Tři ryby?

D: *Jo.*

Já: Co dál tam vidíte na té zahradě, nebo na té chaloupce?

D: *Komín.*

Já: Komín má chaloupka?

D: *A strom.*

Já: A co je to za strom?

D: *Jablíčka.*

Já: A jsou tam nějaká zvířátka?

D: *Kravička, kočička, kachničky, vobr.*

Já: Co že je tam?

D: *Obr.*

Já: Aha...a ještě mi něco povíte o té chaloupce?

D: *Je tam sluníčko a mraky, ptáci a cesta a klika.*

Já: A kde je ta klika?

D: *U garáže.*

Já: Hm...a ještě něco byste mi řekl o té chaloupce?

D: *Je tam nakreslený kohout.*

Já: Kde?

D: *Tady*

Já: No, jak s vámi mluvím po telefonu, tak nevím kde je? Musíte mi to popsat.

D: *Je na střeše...a plot.*

Já: A ještě něco dalšího, co tam vidíte?

D: *Ne.*

Já: A máte tam ještě nějaký další dům na prodej?

D: *Jo*

Já: Tak mi ho prosím taky popište.

D: *Tam je dům a bouda, pes, ovečky, dvě, kachny, kočička a ploty a strom velkej. Je komín velkej a veliký ptáci a vohrada a ještě kytky...dvě a jedna kytka. No a dvě okna. A střechu a ptáci velký.*

Já: Jak vypadá ten dům?

D: *Hezky.*

Já: Říkal jste že má dvě okna.

D: *Má ještě boudu.*

Já: Ano, boudu má.

D: *Pro psa.*

Já: Jo pro pejska , tam je pejsek.

D: *Né, tady...a ovečky.*

Já: A ještě něco tam je?

D: *Jablíčka.*

Já: A kolik je tam jablíček?

D: *Jeden, dva tři, čtyři, sedm.*

Já: Sedm jablek.

D: *Jo a plot...jedna, dva, tři, čtyři, sedm plotů.*

Já: Sedm plotů? To je hodně. A ještě něco mi řeknete o tom domě?

D: *Lavička...velkej strom.*

Já: A ještě něco?

D: *Už tam nic víc není.*

Já: Dobře. A máte tam ještě nějaký baráček na prodej? Abych měla z čeho vybírat.

D: *My máme barák velký.*

Já: A popíšete mi ho?

D: *Jo. Strom, strom, strom. Jeden, dva, tři, čtyři, sedm, osm.*

Já: Copak to počítáte pane?

D: *Jablíčka. A hrábě, list utrhlej, dva listy, jablíčka v košíčku a pejsek další a nemá komín. Má slepice, kytičku a ještě cestu. A vokna.*

Já: Jak vypadá ten dům?

D: *Hezkej, ale sou tam nevím kolik oken.*

Já: Tak je spočítejte.

D: *Jeden , dva tři, čtyři, sedm.*

Já: A co dalšího tam vidíte?

D: *Tráva.*

Já: A co dál?

D: *Ne.*

Já: Dobře. Tak já si to ještě rozmyslím a nechám si to projít hlavou, jaký ten dům se mi nejvíce líbil a potom vám zavolám. Ano?

D: *Ano.*

Já: *Nashledanou*

D: *Nashledanou*

Stručná charakteristika Petra:

Petr pochází s úplně rodiny a má dva starší sourozence. Má vyhraněnou lateralitu pravé ruky. Do kolektivu se zapojuje, ale nehlásí se k vůdčímu a organizátorovi. Petr má problémy s jemnou motorikou. Jí pouze s lžící. Často huhlá a není mu rozumět. Bude mít odklad školní docházky. S rodinou chalupu nemají. Matka mu občas předčítá z knih.

Rozbor popisu scénáře 1:

- a) Začal popisovat obrázek č.2 a nazval ho chaloupkou.
- b) To co zrovna viděl, to popsal. Preferoval jednoduchou jednoslovní odpověď.
- c) V komunikaci byl stručný. Často mu nebylo rozumět, huhlal. Odpovídal jednoslovně, zřídka kdy celou větou. Používal převážně podstatná jména,

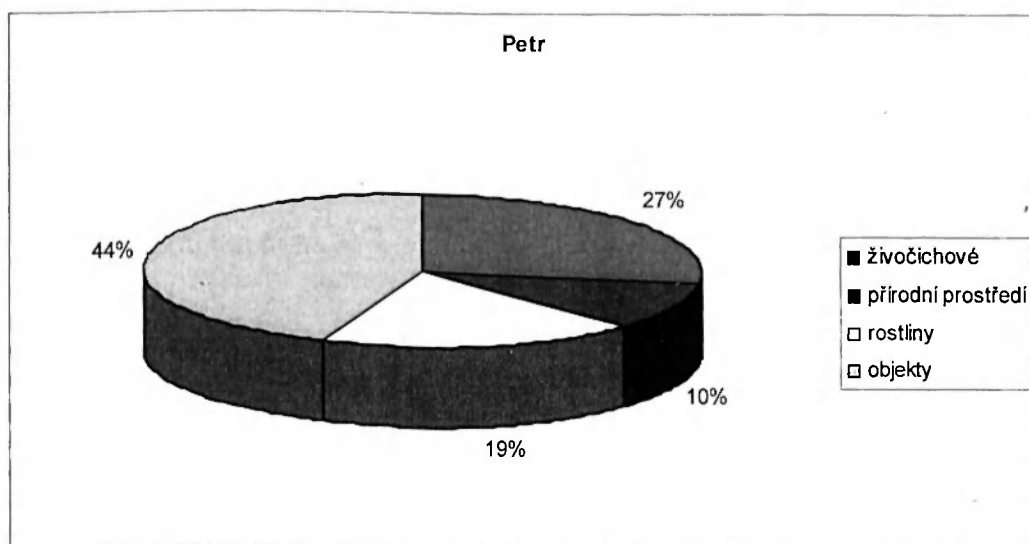
kteřá chvílemi doplňoval přídavnými jmény. Dále pak užíval spojky. Používal zdobněliny u podstatných jmen, kterými zřejmě nahrazoval vlastnosti objektů. V projevu se objevovala hyperkorektnost.

d) Petr má představu o čísle, ne vždy však číslo využije. U obrázku č.3 nespočítal tři stromy, ale každý strom zvlášť určil (strom, strom, strom). Přitom si na ně ukazoval prstem. Dále počty do tří počítal po jedné prstem, nahlas, po jednom a správně, ale od tří si už vymýšlel a prst už nepoužíval. Počítal nahlas a přeskakoval různá čísllice (jedna, dva, tři, čtyři, sedm). Čísllovky pět a šest vždy přeskočil.

e) Sám od sebe neurčoval polohy daných objektů, ani prostorové vztahy mezi nimi. Pokud jsem se zeptala, polohu mi sdělil.

f) Petr zdůraznil, že kohout je nakreslený. Vnímá kreslený dětský způsob. Krávu zaměnil s obrem. V analýze obrázků nepostupovala systematicky. Nahodile přeskakoval z objektu na objekt. Zdůrazňuje funkčnost některých předmětů (padaj listy).

g) Petr na mě působil klidným dojmem. U druhého domu byl popis kvalitativně na vyšší úrovni, než ostatní dva domy. Problém mu dělalo určení počtu, jelikož z jeho projevu jsem zjistila, že neumí počítat do deseti. Jeho projev byl stručný a většinou jednoslovní.

Lukáš P. 5;3

Rozhovor (2. 3.1)

Scénář1

a) telefon: Cililink

D: *Hm...(nekomunikuje přes telefon)*

Já: Halo dobrý den, tady Nováková, dovolala jsem se do obchodu, kde se prodávají domy?

D: *...tady*

Já: Měla bych zájem koupit si dům. Jaké domy tam prodáváte? Můžete mi je popsat?

D: *(ticho) ...domek.*

d) Já: Domek? A jaký? Popíšete mi ten dům?

D: *(popis obr. č. 2)Bílej.*

Já: Dobře

D: *Kytičky.*

Já: Dobře a co dál.

D: *Krtek.*

Já: Popište mi ten dům.

D: *...*

Já: Má zahradu?

D: *Má zahradu.*

Já: A co dále tam je?

D: *Dveře*

Já: A co dál tam vidíte?

D: *...okna.*

Já: A kde sou ty okna?

D: *Na domečku...(ticho)*

Já: Je ten dům malý nebo velký?

D: *Bílej, Velkej. S pejskej a košíky tam sou a pejsek.*

Já: Hm, hezké...a co dál tam má?

D: *A stromy a ptáčky.*

Já: A kolik je tam stromů?

D: *Tři.*

Já: Tři stromy...a je tam ještě něco, co byste mi řekl o tomto domě,

D: *Už nic...slepice tam sou a kytičky a tráva.*

Já: Hm

D: *A slepice a to je všechno.*

Já: Dobře, máte tam nějaký jiný baráček, který by jste mi mohl nabídnout?

D: *Hm...*

Já: Já mám pocit, že mi někdo říkal, že jich máte víc.

D: (popis obr. č.3) *Hm...Kráva, kruh a ryby ve vodě. Dům s oknama a dveřema velikýma.*

Já: Hm...

D: *Ptáci a strom.*

Já: Fajn...A jak vypadá ten dům?

D: *Je bílej.*

Já: Aha, a kolik má oken?

D: *Dva.*

Já: Dvě okna má. Tak to je malý dům, když má jen dvě okna.

D: *Ne je velikej.*

Já: Aha, tak to by měl mít ještě víc oken..tak můžete mi ty okna když tak spočítat?

D: *Tam je ještě lavička.*

Já: Lavička tam taky je...

Já: A ještě něco by jste mi řekl o tomto domě?

D: *Kytičky.*

Já: A kde jsou ty kytky.

D: *Tady a tady.*

Já: Kde tady? Kde přesně jsou.

D: *Na okně.*

Já: Máte ještě nějaký jiný dům, který byste mi popsal?

D: (popis obr. č. 1), *Kytky tam sou a lavička a pejsek a ptáček tady na zahradě.*

Já: A jak vypadá ten dům?

D: *Bílej.*

Já: Taky bílý? A je malý nebo veliký?

D: *Už nic ta nemám.*

Já: Nemá ani zahradu?

D: *Ještě je tam strom a zahrady a kočička.*

Já: Tak vidíte, toho tam.

D: Ovečky a už nic.

Já: Doopravdy je to všechno, co mi o tomto domě řeknete?

D: Jo.

Já: Tak vám děkuji. Já si ještě rozmyslím, jaký ten baráček si vyberu. Potom vám zavolám.

D: Hm..

Já: Nashledanou

D: Hm...

Stručná charakteristika Lukáše P:

Lukáš pochází z úplné rodiny. Je to jedináček. Lukáš je velmi drobný a úzkostlivý kluk. V kolektivu se necítí moc dobře a raději se staví do ústraní. Má vyhraněnou laterální pravé ruky. Nemá logopedické problémy. Chalupu nemají. Matka mu předčítá z knih.

Rozbor popisu scénáře 1:

- a) S Lukášem jsem měla na začátku rozhovoru problémy. Neodpovídal mi, koukal se jinam a nesoustředil se na svou roli prodavače. Byl značně nejistý a způsobem komunikace, mi dával najevo svoji neúčast a stálým odkládáním telefonu. Později se rozmluvil. Jako první mi začal popisovat dům č. 2
- b) Lukáš preferoval větší objekty, nebo objekty, které byly zřetelně umístěny. Dále pak vlastností (barevnost a velikost) objektů.
- c) Lukáš není komunikativní typ. Potřeboval velký prostor na své vyjádření a dostatek času na odpověď. Odpovídal většinou jednoslovně podstatnými jmény, které často chybně skloňoval. u podstatných jmen používal zdvojnásobení. V jeho projevu převažovaly podstatná jména, příslovce, spojky a

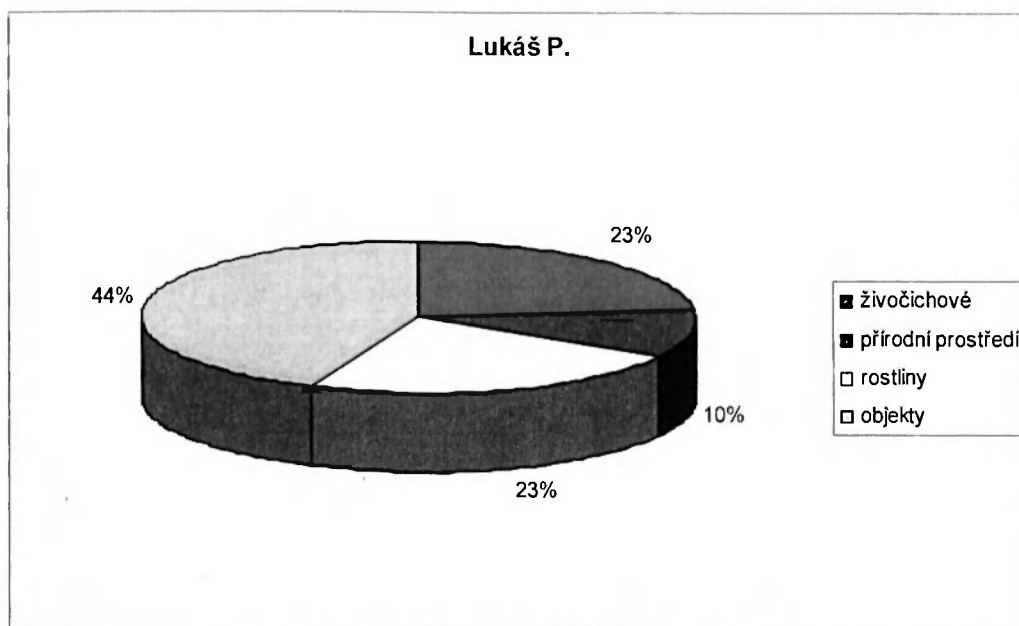
slovesa. V projevu se objevovala hyperkorektnost.

d) Lukáš má pojem o čísle. Přesný počet objektů mi sdělil pouze po mé otázce. V dalším popisu nenavázal. Mluvil v množném i jednotném čísle, ale přesný počet neudával. Počtu víc jak do tří se vyhýbal. Určil jiný počet oken (dvě okna), než byl u obrázku č.2.

e) Neurčoval polohu daného objektu. Pokud jsem se zeptala, objekt zařadil.

f) Lukáš mě informoval o barevnosti objektů, i přes to, že obrázky mají jen dvě barvy (černá, bílá). Rybník na zahradě definoval jako kruh. Lukáš vnímal velikost objektu (velký malý). Mezi sebou je neporovnával.

g) Celkový projev byl na velmi špatné úrovni. Komunikace byla strohá a většinou odpovědi obsahovaly jedno slovo. Neurčoval polohu ani vlastnosti objektů. Uváděl pouze počty do tří. Ostatním se vyhýbal i odpovědi s nepřesným údajem.

Filip 5;10

Rozhovor (1, 2, 3)

Scénář I:

a) telefon: cililink

D: *Co je?*

b) Já: Dobrý den, Nováková, dovolala jsem se do obchodu, kde se prodávají domy, chalupy a baráky ?

D: *Jo.*

Já: Mohl byste mi popsat ty domy, co tam máte?

D: *Jo.*

Já: Jaký dům mi popíšete jako první?

D: (Popis obr. č. 1) *Dvě kytičky...a má velkou zahrádku a jabloň.*

Já: Ano. A Jak vypadá ten dům?

D: *Hezky a je barevnej.*

Já: A jaké má barvy?

D: *No je na něm červená barva, růžová, bílá, černá, žlutá, modrá a komín je hnědej.*

Já: A má zahradu?

D: *Jo a má tam taky hodně zvířátek.*

Já: A jaké zvířátka tam jsou?

D: *Ovečka, pejsek, takovej ptáček a chytá červíky, kočka. A tam je ohrádka kolem vody a v tom sou ty husy.*

Já: A ještě něco dalšího tam je?

D: *Ještě jabloň, ale to je všechno.*

Já: A máte tam nějaký další baráček, nebo domeček, který by jste mi popsal?

D: *Jo...Je to domeček, s nějakyma...takle kolečko. a na tom je nějakej orel. A takle tam má hezkou cestičku a kolem tý cestičky má kameny a je tam kráva a třešeň. A takle je tu rybníček, kolem toho sou kameny, v tom sou ryby a nějaká slepice, nebo káčátka sou tam takle a přecházej přes to. A taky tam je kočka, která spí u lavičky. A je dlouhej ten barák.*

Já: A Jak vypadá ten dům?

D: *No, má normální zeď, ale má zase hezčí střížku.*

Já: Aha, A kolik má oken?

D: *Jeden, dva, tři, čtyři, pět..pět.*

Já: Pět oken. Tak to je asi doopravdy velký ten dům. A je tam ještě něco, co byste mi popsal na něm.

D: *Ne.*

Já: A můžete mi popsat i další domy co tam máte?

D: *Jo a má tam tři stromy jabloní. Sou tam tři košíčky, hrábě, spadlí listy, ňuká ptáček, kohouti, vyplašený. No a taky tam je pejsek. A ten domeček má čtyři okna nahoře a jedno.*

Já: A jak vypadá ten dům?

D: *No, Má taky barevnou zeď a má normální střechu.*

Já: A co dál by jste mi řekl? Má třeba zahradu?

D: *Zahradu nemá, ne.*

Já: A když tam má ty stromy? To nemá žádnou zahradu?

D: *Ale není kolem toho ohrádka.*

Já: Aha..a je tam ještě něco, co by jste mi o něm řekl?

D: *Ne.*

Já: Tak já si to ještě rozmyslím, jaký dům se mi nejvíce líbil a potom vám zavolám.

D: *Jo.*

Já: Tak nashledanou.

D: *Nashledanou.*

Stručná charakteristika Filipa:

Filip pochází z úplně sociálně slabší rodiny a má dva sourozence. Staršího bratra a mladší sestru. Má vyhraněnou laterální pravé ruky. Filip je mírně hyperaktivní dítě se sklonek k agresivitě. Ve školce s jeho chováním mívají problémy. Filip nemá logopedické potíže. Jemná motorika je v normálu. S rodinou jezdí k babičce na chalupu. Matka mu předčítá z knih a dětských časopisů.

Rozbor popisu scénáře 1:

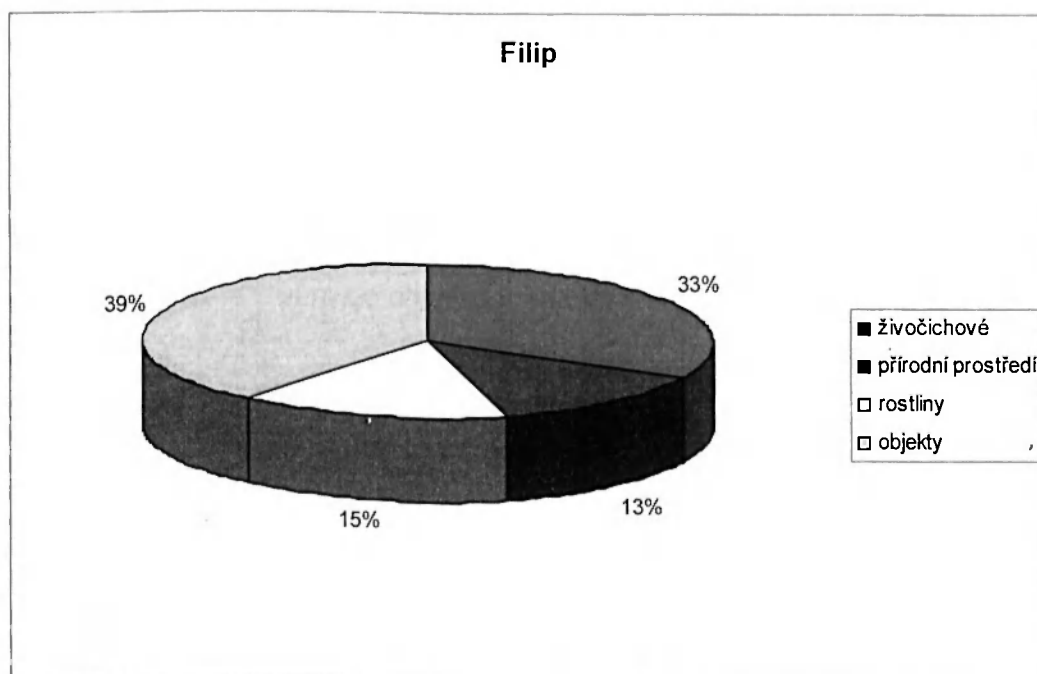
- a) Jako první mi začal popisovat obr. č. 1.
- b) Filip preferoval vlastnosti, funkčnost a líbivost objektů.
- c) Filip mluvil zřetelně a nahlas. Většinou odpovídal celou větou. Používal převážně, podstatná jména, příslovce, , spojky a přídavná jména. Užíval i záporných vět. Často používal zdvojnásobení u podstatných jmen. V projevu se objevovala hyperkorektnost.
- d) Má představu o čísle. Sám počet objektů neurčoval, ale poté, co jsem se ho zeptala, začal počítat sám. Počítal očima a nahlas, ale nepomáhal si prstem. Počet do tří mu nedělal problém, ale u druhého obr. nespočítal všechny okna. Počítal okna pouze na jedné stěně domu. Počty do tří určoval v celku. Od tří a více už počítal po jednom a prstem.

e) Filip vnímal a uváděl přímé a vzájemné polohy objektů (*ohrádka kolem vody a v tom sou ty husy, A ten domeček má čtyři okna nahoře a jedno*).

U obrázku č.2 nevnímá dům jako celek. Počítá okna jen na jedné straně domu.

f) Občas neodpovídal do telefonu a držel ho v ruce. Měl bujnou představivost a nebál se využít své fantazie. Do svého popisu zapojoval barvy (*červená barva, růžová, bílá, černá, žlutá, modrá, hnědý komín*). U objektů popisoval i jejich funkčnost (*kočka spí, vyplašený kohouti*) a jak na něj objekt působil (*hezkej*) Vnímá velikost a tvar objektu (*velkej, malej, dlouhej*). Zahradu vnímal pouze tam, když měla kolem ohrádku. Domečky mezi sebou porovnával.

g) Filip vnímal tvar a vlastnosti objektů, když si často přidával mylné vlastnosti (barvy).

Kačenka 5;7

Rozhovor (1,3,2)

Scénář 1

a) Telefon: cililink

D: (dlouhé ticho) *Halo.*

b) **Já:** Dobrý den, Nováková, dovolala jsem se do obchodu, kde se prodávají domy, chalupy a baráky ?

D: *..hm.*

c) **Já:** Měla bych zájem, koupit si dům. Jaké domy prodáváte? Mohla by jste mi je popsat?

D: *..hm.*

Já: Tak co tam máte?

D: *Chaloupku, domy a barák.*

Já: A popsala by jste mi tu chaloupku, dům a barák zvlášť?

D: *..hm.*

Já: Já totiž nevím jak vypadají a chtěla bych je nejdříve popsat do telefonu a potom bych přišla k vám do obchodu. Tak jaký tam máte první domeček?

D: (vybírá si obr.č.1)..*hm...s zvířátkama a je tam zahrada, kočička. Ježiš já nevím co to je? Labuť. Beránek a pes. Pes a pták. A ještě beránek a labuťe a kočka.*

d) **Já:** A jak vypadá ten dům?

D: *Malej.*

Já: Má třeba okna, dveře?

D: *Jo...kytky, záclony a je tam ještě bouda.*

Já: Bouda, jaká bouda?

D: *Pro psa.*

Já: Jo pro psa bouda. A kolik je tam oken?

D: *Dva.*

Já: Dvě okna. A dveří?

D: *Jeden.*

Já: Jedny. A má komín?

D: *Jo.*

e) Já: Tak mi povídejte co tam ještě vidíte na tom domečku. Co všechno tam vidíte?

D: *Jenom lavičku u toho.*

Já: U čeho je ta lavička?

D: *U toho domu. A potom sou na stromě jablíčka.*

Já: A kolik je tam jablíček?

D: *Pět.*

Já: Hm.

D: *A zvířátek je tam...jeden (počítá potichu)...sedm.*

Já: A co dalšího byste mi řekla o tomto domě?

D: *Jinou louku...je tam zábradlí. A už nic jiného tady nevidím.*

Já: Dobře. tak máte tam ještě jiný dům, nebo baráček?

D: (vybírání si obr.č.3) *Jo...ježiš co to je. Slepice nebo kohout.*

Já: Já nevím. Já s vámi mluvím jenom po telefonu. Co tam vidíte?

D: *Jsou tam slepice...ne kohout. Kočička, jablíčka, listy, hrábě, boty a čtyři okna, ale nemá to komín. Je tam střecha a na tý střeše není komín. Pták je tam. Na jednom stromě je jedno jablíčko, na tom je raz dva tři. Ptáky, pes, mráčky, dveře. Já už nevím co to je.*

Já: Nevíte co tam je?

D: *Já nevím, co už jsem říkala. Sem na to zapoměla.*

Já: To nevadí. Já se teď zeptám, jak vypadá ten dům? Jestli je malý, nebo veliký?

D: *Malý.*

Já: A řeknete mi ještě něco o tomto domku?

D: *Mráčky tam jsou a nebe. A slunce tady není.*

Já: A ještě něco byste mi řekla?

D: *Už je to všechno.*

Já: Tak máte tam ještě nějaký dům?

D: *No, co sem to říkala. Chaloupku tu mám.*

Já: Tak mi ho prosím taky popište?

D: *Kočičku, krávu, ryby, rybník, krtečka, kachničky, kuře, okýnko, ozdoba, okýnko, jedny dveře. Šest okýnka.*

Já: A jak vypadá ten dům?

D: *Malej.*

Já: Aha, já myslela, že když má šest oken, že musí být větší.

D: *Teda velkej je a je tam sluníčko a mráčky a strom.*

Já: Kolik?

D: *Jeden.*

Já: A co dále tam vidíte?

D: *Dveře, lavičku, už nic.*

Já: Dobře, tak já si to ještě rozmyslím a potom vám zavolám, jak jsem se rozhodla.

D: *..hm.*

Já: Nashledanou.

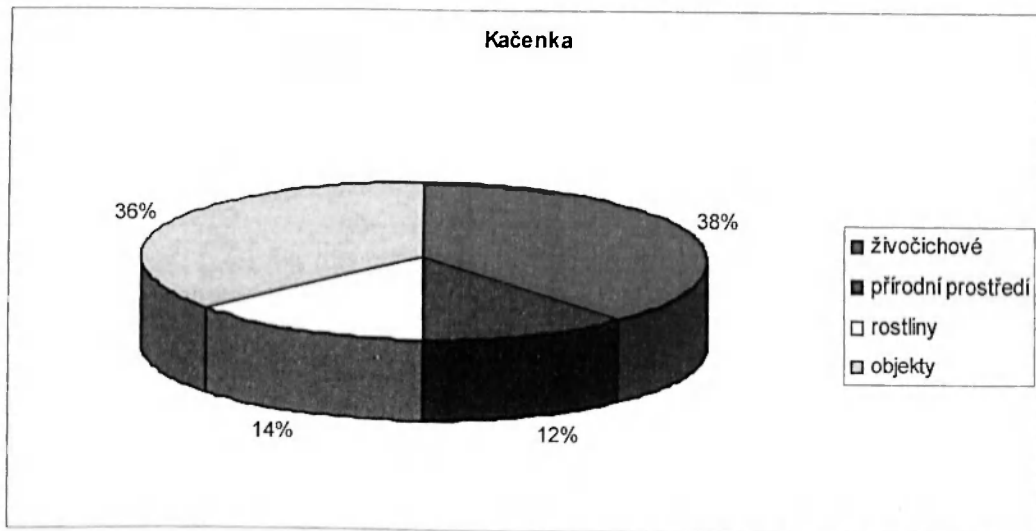
Stručná charakteristika Kačenky:

Kateřina pochází z rozvedené rodiny. Žije s matkou a starším bratrem. Má vyhraněnou laterální pravé ruky. Kateřina má veliké logopedické problémy (ř,s,š,ch, č,tˇ) je to šikovná, veselá a snaživá holka. Ráda si povídá i přes to, že má řečové potíže. Má velmi dobrou jemnou motoriku. Často jezdí k babičce na venkov. Matka jí občas předčítá z knih.

Rozbor popisu scénáře 1:

- a) Kateřina byla velmi spontánní upovídáná. Nejdříve jsme si povídaly o tom, jaké má doma zvířátka. Když jsem jí zavolala byla nejistá ze zvednutí telefonu. Jako první mi představila všechny tři domy (*Chaloupku, domy a barák*). Poté zahájila popis obr. č.1.
- b) Preferovala spíše popis živých objektů (zvířátka).
- c) Kateřina byla komunikativní. Popis doprovázela připomínkami. Odpovídala celou větou. Po sdělení své odpovědi se na mě podívala, jakoby čekala souhlas. Používala převážně podstatná jména, která doplňovala přídavnými jmény. Dále pak příslovce, spojky, slovesa. Často používala zdvojnásobení u podstatných jmen, kterými zřejmě nahrazoval vlastnosti objektů. V projevu se objevovala hyperkorektnost.
- d) Má představu o čísle. Počítala přesně a většinou pouze očima a potichu. U obrázku č.2 nevnímá dům jako celek. Počítá okna jen na jedné straně domu. Počet do tří určovala v celku. Větší počty už počítala po jednom.
- e) Uváděla polohy daných objektů a řešila prostorové vztahy mezi nimi. (*bačkůrky sou venku u domečku*)
- f) Kateřina byla nastydlá a měla velikou rýmu. Vzhledem k jejím logopedickým problémům bylo těžké jí porozumět. Při popisu často opakovala objekty, které už jmenovala.

g) Přes velmi těžké logopedické potíže jsem nakonec Kateřině porozuměla. Velký problém měla s pamětí. Některé objekty popisovala dvakrát. Neuváděla vlastnosti ani polohu objektů.

Magdaléna 5;8

Rozhovor (1,2,3)

Scénář I:

a) telefon: cililink

D: Ano?

b) Já: Dobrý den, Nováková, dovolala jsem se do obchodu, kde se prodávají domy, chalupy a baráky ?

D: Jo i byty.

c) Já: Aha, tak to je fajn. Měla bych zájem, koupit si dům. Jaké domy prodáváte? Mohla byste mi je popsat?

D: *Na statku, tady takovou chalupu a tady máme byt.*

Já: A mohla byste mi je popsat. Třeba nejdřív ten statek?

D: *Jo.*

Já: Tak jak to tam vypadá?

D: *No, dobře.*

Já: No ale já nevím jak to tam vypadá, jak vypadá ten dům. Co má kolem sebe?

D: (popis obr. č. 2) *No ten na statku je takle normální a pak takle dlouhej a pak ten druhej, ten je takovej hranatej a třetí, to je taky takovej ten hranatej.*

Já: Mohla byste mi podrobně popsat, co na tom statku je? Jak vypadá? Jestli má zahradu třeba.

D: *No na zahradě je kočička, lavička, třešeň, kráva, rybník, kachny, krtek a husa.*

Já: A v tom rybníce něco je?

D: *Jo, rybičky.*

Já: A kolik jich tam je?

D: *Tři*

d) Já: A jak vypadá ten dům?

D: *A v tom podlouhlym domečku jsou: jedna kytička, dvě, jedna, jedna.*

Já: Jedna kytička, dvě, jedna, jedna?

D: *Hm, tři jedny a dvě jedny.*

Já: Dobře. A ještě se zeptám kolik má dveří?

D: *Jen jedny, kterejma se vychází.*

e) Já: A je ještě něco co byste mi řekla o tom statku?

D: *A ještě ten domeček tady má takový okýnko kulatý.*

Já: A kde ho má?

D: *Tady hned nad dveřmi.*

Já: A ještě něco mi povíte o statku?

D: *To už je všechno.*

Já: A mohla by jste mi popsat i takhle ty ostatní dva ostatní obrázky?

D: (Popis obr. č. 3) *Ano. Tak, tady u druhého jsou tři jabloně a na tý jedny jabloni u který začnem, tak tam jsou tři jablíčka, na tý druhý jen jedno a tady dva a na tý poslední jí sedí kos. U tý první kouká kos nahoru a pak tam je dole pejsek, slepice, slepice, kohout. Tady jsou kytičky.*

Já: A kde jsou ty kytičky?

D: *Tady.*

Já: Kde tady. Já totiž s vámi jenom telefonuji. Představte si, že mám zavřené oči a vy mi popisujete obrázek a já ho nevidím.

D: *Kytičky jsou ve vohně hned u dveří a pak tam je vedle těch kytíček, tak tam jsou záclony. pak vedle těch záclon, tam je hrníček a pak jsou zase záclony samotný. A pak u toho jsou hrábě, boty, takový. Pak slepice, pak druhá slepice, kohout. Tam je pes. A tady jsou v košíčku jablíčka. Tady je tři a tři.*

Já: Tři a tři, čeho tři a tři?

D: *V tom košíčku jablíček tam je.*

Já: Takže jsou tam asi dva košíčky, tři a tři.

D: *Jo. A pak tam máme ještě nahoře takový okýnko, jako je kytičky. Třeba takový. tam jsou čárky a to je všechno z toho.*

Já: No, tak to by bylo taky hezké. A co ten poslední ? To jste říkala, že je byt.

D: *Hm, A tam je kočička, plot, jabloň, jedno jabko, druhý, třetí, čtvrtý, pátý. pět jablek. tady je ohrádka, kde jsou tři husy a pak tam jsou dvě ovce. Jeden pes přivázaném u boudy a pak tam máme dveře. Tady máme velký okna. U toho prvního, tady u lavičky, tam máme. Takle jednu kytku, se záclonami a tady máme jednu kytku, komín. Pak tady máme Ptáčka ze žížalou.*

Já: Kde je ten ptáček?

D: *Tady na trávě? Tady jsou vrata a ten ptáček tady má žízalu. no to je taky všechno.*

Já: Tak Já vám moc děkuji, protože jste mi to opsala moc pěkně. Ještě si to rozmyslím a potom vám zavolám. Tak nashledanou

D: *Nashledanou*

Stručná charakteristika Magdalény:

Magdaléna pochází z úplné rodiny a je jedináček. Má vyhraněnou laterální pravé ruky. Nemá logopedické problémy. Je velmi pracovitá, snaživá a šikovná na jemnou motoriku. Na chalupu občas jezdí. Z knížek jí maminka moc nepředčítá. Má ráda knihy naučné (encyklopedie).

Rozbor popisu scénáře 1:

a) Magdaléna zahájila hru se zájmem a jistotou. Na začátku mi představila všechny tři druhy domů.

b) Preferovala popis živých objektů a důležitost hry.

c) Magdaléna byla komunikativní. Mluvila pomalu a jistě. Z projevu bylo cítit, že se převážně pohybuje mezi dospělými lidmi a má omezený kontakt s dětmi. Její projev se podobal projevu dospělého. Používala převážně podstatná jména, slovesa, spojky a číslovky. Občas používala zdvojnásobky.

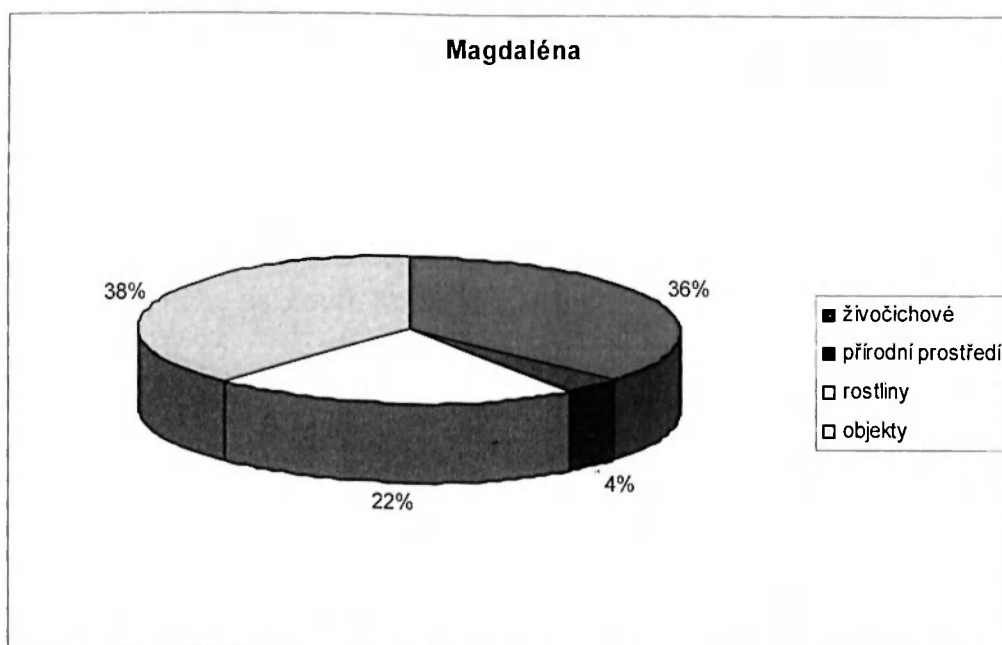
d) Magdaléna má představu o čísle. Počet objektů nejdříve neurčovala. Poté, co jsem se jí na počet zeptala, začala dále počítat sama a spolehlivě. Počet do tří určila hned a nemusela si počítat prstem. Od tří a více už počítala prstem a nahlas a po jednom. Předměty ve větším počtu občas popisovala samostatně (slepice, slepice).

e) Magdaléna uváděla polohy daných objektů a řešila vztahy mezi nimi. Objekty ve vzájemné vztahu poloze spojovala dohromady (bouda s pejskem)

f) V popisu často postupovala systematicky. Vnímala tvar a velikost objektu.

Třídila a uspořádala objekty i počty objektů. (tři stromy- první a poslední)

g) U Magdalény bylo vidět, že se pohybuje ve společnosti dospělých lidí. To se odráželo, nejen na komunikaci, ale i na slovní zásobě. Dále bylo zřetelné, že s ní rodiče hodně komunikují a cestují. Bohatě uváděla umístění objektů v obrázku (u, na, nahoře, hned u dveří).

Martinka 5;6

Rozhovor (1, 2, 3)

Scénář I:

a) telefon: cililink

D: Halo

b) Já: Dobrý den, Nováková, dovolala jsem se do obchodu, kde se prodávají domy, chalupy a baráky ?

D: *Ano*

c) Já: Tak to je fajn. Já bych měla zájem, koupit si dům. Jaké domy prodáváte? Mohla by jste mi je popsat?

D: (popis obr. č. 1) *No, dům s ovečkami a ze zahrádkou a s kachničkami v plotě a s kytičkami na závěsech. A ještě stromy na kterých jsou jablíčka. A je tam ještě kočička a plot a lavička u domu a dvířka a cesta a psí boudka.*

d) Já: A jak vypadá ten dům? Popíšete mi ho?

D: *A má komín a ten je černej.*

Já: To se z něho asi kouří. Kouří se z něho?

D: *Kouří*

Já: Můžete mi popsat jak ještě vypadá ten dům?

D: *Jeden, dvě, tři...tři kytičky. Má kličku jako když...ta klička je zatočená jako ulita mořská.*

Já: Jako mořská ulita.

D: *Dveře jsou rozčtvrcené a tady má klidu zatočenou.*

Já: Ehm...a řekla by jste mi i něco o zahradě?

D: *Je tam kočička, která sedí a nic nedělá.*

Já: Asi je unavená. To si chtěla odpočinout.

D: *Je tam vrabčák za plotem a je ta otevřená brána a je vrabčák za plotem a jí žízalu.*

Já: A ještě něco by jste mi řekla o té zahradě?

D: *No ta zahrada je jeden, dva tři, čtyři, pět, šest, sedm, osm, devět deset, deset metrů je velká.*

Já: To je docela veliká. To bych si tam mohla udělat i nějaký záhonek. A ještě něco mi řeknete k tomuto baráčku?

D: *Je tam takový nový...no není tady okap.*

Já: A není okap? A na co slouží okap?

D: *Na odkapávání vody.*

Já: tak to bych si ho tam asi musela přidělat.

D: *Nebo zavolat pány pracovníky.*

Já: A máte ještě nějaký jiný dům, který by jste mi takto popsala ?

D: *No, taky. zavoláme si za chvílku.*

Já: Dobře, tak nashledanou

D: *Já chci aby to zacinkalo znova.*

Já: Dobře, tak počkej

Telefon: Cililink

D: *Halo*

Já: Halo, tady je Pani Nováková, slyšíme se opět.

D: *Ano,no, hledala sem obrázky.*

Já: Tak copak jste našla?

D: *(Popis obr.. č.2)Domeček s kravičkou, čtyřma oknama, který maj v sobě jeden, dva, tři, čtyři, až pět kyticek. A zase zatočenou kliku a dveře jako...a tady maj cihly...a tady, jako by to byl komár.*

Já: Pani, vy máte zvláštní ty baráčky. Jeden má kliku jako ulitu a druhý má dveře jako komár.

D: *Má střechu, tašky, tady nemá okap,ale má tady takovýho holoubka v kruhu, sluníčko a kachničky, který jdou přes cestu. Je tady línej kocour a kravička a třešnický na stromě a rybičky jezeře a tam a tady je rákosí.*

Já: A jak vypadá ten dům?

D: *Má jeden, dva, tři čtyři okna.*

Já: Čtyři okna má, dobře.

D: *Pět a šest*

Já: *Takže má šest oken nakonec.*

D: *Ehm.*

Já: *Tak řekla byste mi ještě něco o tom domě?*

D: *Je to dům takovej a tady má takovej baráček.*

Já: *To nevím jak si mám teda představit. Dům s baráčkem.*

D: *Má velikou zahradu, rákosí a tady okolo toho rybníka sou kamínky.*

Já: *Hm, a ještě něco byste mi řekla o tom domě?*

D: *No je tam lavička a cesta s kamenama tady a krték kterej leze z díry a hrabe se nahoru a má stažený ruce.*

Já: *Aha a ještě něco byste mi řekla o tom domě?*

D: *Je tam konvička, který se kouří, protože je asi horká.*

Já: *No tak já se zeptám. Máte ještě nějaký jiný dům, než ty předešlé dva domy?*

D: *(popis obr. č. 3) No, máme tady dům s botama ze zahrádkou, s bažanty a s jablíčky a čtyřma stromami a slitím s ptáčkem a s hráběma a ještě s kohoutem, metrem děla kykyrykýýý.*

Já: *Jé, tak to je pořádný kohout.*

D: *Jsou tam košíky a sou tam dveře.*

Já: *A kde jsou ty dveře?*

D: *A je tam cesta a dvojí se a tady jsou okna. Maj záclonky svázaný.*

Já: *Ehm. A jak vypadá ten dům?*

D: *No, má nahoře uzlíčky a tam je taková oblouček a divný tašky, jako u tý ježibaby.*

Já: *U jaký ježibaby?*

D: *No ta chaloupka, no, já si už nevzpomínám. A je tam pejsek a stéblo trávy a*

kytička venku a ještě jedno stéblo trávy a ještě jedna kytička a ještě jedna a ještě jedna.

Já: A vy jste říkala, že má nějaké stromy?

D: *Ehm, s jablčkama.*

Já: Tak ještě něco byste mi řekla o tom domě?

D: *No, už... jsou tam ptáci, jenže nejsou vidět, protože jsou daleko a takle mají roztažený křídélka.*

Já: Ach tak. Řeknete mi ještě něco o tomto domě?

D: *Ne.. už ne.*

Já: Dobře, tak vám děkuji za popis všech tří domů. Já si to ještě rozmyslím a dám vám potom vědět.

D: *Dobře.*

Já: Tak, nashledanou

Stručná charakteristika Martinky:

Martina pochází z rozvedené rodiny. Žije s matkou, ale s otcem se vídá. Je to je jedináček. Nemá žádné větší logopedické problémy. Je to velmi všímavé a hloubavé dítě. Má ráda čtení pohádek a zvířata. S mámou hodně cestují po ČR a celá rodina jí předčítá. Děda vypráví pohádky.

Rozbor popisu scénáře 1:

a) Martina zahájila svůj projev smutnou příhodou, jak jí ukradli na chatě telefon. Z jejího hlasu bylo slyšet zklamání, ale o to víc s nadšením držela telefon a bylo vidět, že jí přináší radost. Jako první mi představila obrázek

domu č. 1.

b) Martina preferovala funkčnost a vlastnosti objektů. Velký důraz kladla na roli prodavačky.

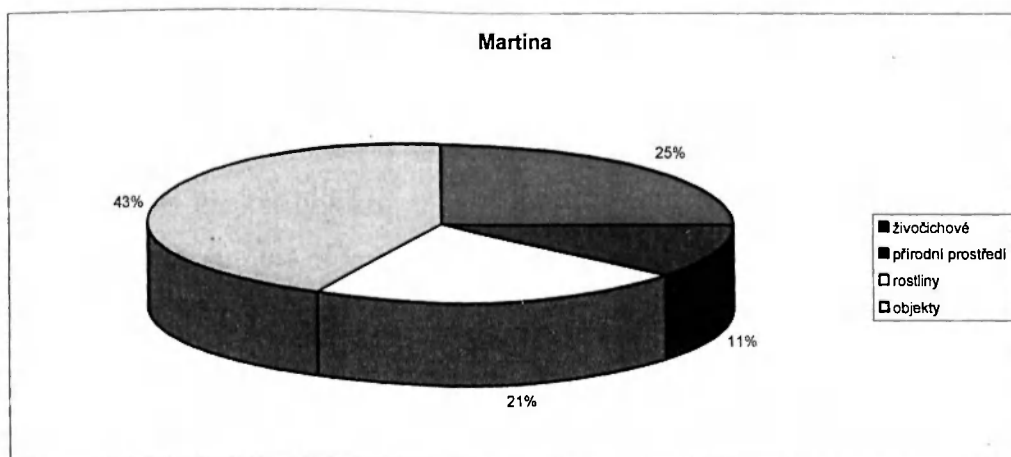
c) Martina byla upovídaná a komunikativní. Má velkou slovní zásobu. Často se smála a hrála si s intonací hlasu. V jejím projevu převládala podstatné jména, která mnohdy doplňovala přídavnými jmény. Dále pak příslovce, spojky, slovesa a číslovky. Občas používala zdvojnásobení u podstatných jmen. V projevu se objevovala hyperkorektnost.

d) Má představu o čísle. Sama začala počítat okna. U obr. č. 2 jí to dělalo větší problém a počet přesně neurčila. Počet určila hned. Ostatní počty počítala po jednom a přesně.

e) Martina určovala polohy objektů a řešila prostorové vztahy mezi nimi.

f) Přidávala k hodně objektů funkčnost (z komína se kouří, kočka, která nic nedělá). její fantazie byla velká, s černobílým jednoduchým obrázkem si dokázala pohrát (klika jako mořská ulita, dveře jako komár) Často přirovnávala tvar objektů k něčemu, co dobře zná. Všimla si i malých detailů, které jsou pro dům důležité (není tam okap).

g) Martina projevovovala velmi své emoce hravost. Bylo zde vidět, že rodiče si sní hodně povídají a předčítají pohádky. Zvláštní důraz kladla na vlastnosti objektů, kde uplatnila svojí bujnou fantasií. Vnímala celek a jeho části objektů. Občas uvedla vzájemnou i přímou polohu objektů.

4. Shrnutí scénáře 1

a) U poloviny dětí panovala počáteční nervozita a stydlivost. Z 12 dětí pochopilo 9 dětí napoprvé zadání a vybralo si svůj obrázek k popisu. Bylo potřeba dát dítěti více času a projevit příjemná nonverbální gesta (úsměv, pomalá gesta, klid)

jméno	počáteční nejistota	pochopení zadání
<i>Sárka</i>	ano	ne
<i>Jakub</i>	ano	ano
<i>Natálie</i>	ano	ne
<i>Lukáš K.</i>	ano	ano
<i>Roman</i>	ne	ano
<i>Barbora</i>	ne	ano
<i>Petr</i>	ano	ano
<i>Lukáš P.</i>	ano	ne
<i>Filip</i>	ne	ano
<i>Kateřina</i>	ne	ano
<i>Magdaléna</i>	ne	ano
<i>Martina</i>	ne	ano

b) Preference objektů u dětí byla natolik rozlišná, že se nedá specifikovat převaha jedné z nich. Přesto jsem vyčlenila tři základní znaky, kterých se děti držely. Popis živých objektů, vlastnosti objektů a role prodavačky. Popsaná situace koresponduje s tím, co je uvedeno ve vývojové psychologii (např. Vágnerová). Pro dítě je důležitější to, co je nápadné a je mu bližší, než co mu pokládá úkol.

jméno	vlastnosti objektů	živé objekty	role prodavače
<i>Sárka</i>	ne	ano	ne
<i>Jakub</i>	ne	ano	ano
<i>Natálie</i>	ne	ano	ano
<i>Lukáš K.</i>	ano	ne	ne
<i>Roman</i>	ne	ano	ano
<i>Barbora</i>	ano	ano	ne
<i>Petr</i>	ne	ne	ne
<i>Lukáš P.</i>	ano	ne	ne
<i>Filip</i>	ano	ne	ne
<i>Kateřina</i>	ne	ano	ne
<i>Magdaléna</i>	ano	ano	ano
<i>Martina</i>	ano	ne	ano

c) Ze skupiny 12 dětí byly 2 velmi nekomunikativní. Zde byla náročnější komunikace a motivace pro mne. Důležitý byl dostatek času a klid pro méně sdílné děti. V průběhu experimentu bylo tempo postupně snižováno. Ostatní se komunikace a role prodavače nebály. Slovní zásoba této skupiny dětí nevybočovala z normálu a pouze 4 děti z 12 měly vyšší úroveň. Všechny děti používaly zdvořiliny u podstatných jmen. Domnívám se, že jednak tyto slova užívaly z důvodu poslechu z okolí, nebo se snažily nahradit chybějící vlastnosti, které často doplňovaly k objektům. Hyperkorektnost jsem zaznamenala v celé skupině dětí.

jméno	komunikativní	slovní zásoba	logo.potíže	zdrobněliny	hyperkorektnost
Sárka	ano	normální	ne	ano	ano
Jakub	ano	normální	ano	ano	ano
Natálie	ano	normální	ne	ano	ano
Lukáš K.	ne	normální	ano	ano	ano
Roman	ano	velmi dobrá	ne	ano	ano
Barbora	ano	normální	ne	ano	ano
Petr	ne	normální	ano	ano	ano
Lukáš P.	ano	normální	ne	ano	ano
Filip	ano	velmi dobrá	ne	ano	ano
Kateřina	ano	normální	ano	ano	ano
Magdaléna	ano	velmi dobrá	ne	ano	ano
Martina	ano	velmi dobrá	ne	ano	ano

poznámka: Hyperkorektnost je v jazykovědě používání nesprávných výrazů nebo tvarů ve snaze o správné vyjadřování, způsobené domněním, že se jedná o výrazy správnější.

Příklady hyperkorektnosti: nesprávné by jste místo správného byste, nesprávné narkomané místo správného narkomani, jse místo se, dvěmi nohama místo správného dvěma nohama, poskytnout k dispozici místo dát k dispozici, poloklinika místo poliklinika

d) Ucelenou představu o čísle měly všechny děti. Kromě jednoho dítěte všichni počítaly po jedné. Převážná část dětí neuváděla počet spontánně a k určení počtu objektů potřebovaly doplňující otázku (Kolik je tam...?). Většina dětí k tomu používala ukazování prstem. Počet objektů od tří a výše uváděly pouze 4 děti. Do počtu tři a více objektů, jsem nezahrnovala objekt dům na obr. č. 2. Všimla jsem si, že ani jedno dítě nevnímalo dva pohledy na jeden dům jako celek, ale rozdělovalo ho na dva domy.

jméno	pojem o čísle	počítání po jedné	počet do tří	od tří a výše	obr.č. 2 počet oken
<i>Sárka</i>	ano	ano	ano	ne	ne
<i>Jakub</i>	ano	ano	ano	ne	ne
<i>Natálie</i>	ano	ano	ano	ne	ne
<i>Lukáš K.</i>	ano	ano	ano	ne	ne
<i>Roman</i>	ano	ano	ano	ano	ne
<i>Barbora</i>	ano	ano	ano	ne	ne
<i>Petr.</i>	ano	ano	ano	ne	ne
<i>Lukáš P.</i>	ano	ne	ano	ne	ne
<i>Filip</i>	ano	ano	ano	ne	ne
<i>Kateřina</i>	ano	ano	ano	ano	ne
<i>Magdaléna</i>	ano	ano	ano	ano	ne
<i>Martina</i>	ano	ano	ano	ano	ne

e) U všech dětí v popisu převažovalo běžné popisování objektů, které na obrázku viděly. Polovina uváděla ve svém popisu vzájemnou polohu mezi dvěma objekty (bouda se psem, jablka v košíku). Pouze 4 děti z 12 řešily prostorové vztahy spontánně. Prostorové vztahy určovaly slovy: v, na, před, za, u, vedle.

jméno	prostorové vztahy
<i>Sárka</i>	ano
<i>Jakub</i>	ano
<i>Natálie</i>	ne
<i>Lukáš K.</i>	ano
<i>Roman</i>	ne
<i>Barborka</i>	ano
<i>Petr.</i>	ne
<i>Lukáš P.</i>	ano
<i>Filip</i>	ano
<i>Kateřina</i>	ano
<i>Magdaléna</i>	ano
<i>Martina</i>	ano

f) Kromě 2 dětí všechny komunikovaly přes telefon a bez problému zastaly roli „dospělého“ prodavače. Čtyři děti uváděly ve svém popisu barvy. Pro 4 děti byly barvy nedělitelnou součástí popisu. Osm dětí uvádělo velikost objektů a ve dvou případech bylo zaznamenáno určení velikosti objektu v metrech. Tyto informace se v realitě běžně uvádějí. Děti nejspíš předpokládaly, že domy existují. Čtyři děti uváděly v popisu tvar objektů. Pět dětí zdůrazňovalo funkčnost objektů a některé informace si domýšlely.

jméno	komunikace přes telefon	barvy	velikost objektů	tvar objektů	funkčnost objektů
<i>Sárka</i>	ano	ne	ne	ne	ne
<i>Jakub</i>	ano	ne	ano	ano	ne
<i>Natálie</i>	ne	ne	ne	ne	ne
<i>Lukáš K.</i>	ano	ne	ano	ne	ne
<i>Roman</i>	ano	ne	ano	ne	ne
<i>Barbora</i>	ano	ano	ano	ne	ano
<i>Petr</i>	ano	ne	ano	ne	ano
<i>Lukáš P.</i>	ne	ano	ano	ne	ne
<i>Filip</i>	ano	ano	ne	ano	ano
<i>Kateřina</i>	ano	ne	ano	ne	ne
<i>Magdaléna</i>	ano	ne	ne	ano	ano
<i>Martina</i>	ano	ano	ano	ano	ano

g) Dítě je rádo, když se mu někdo individuálně věnuje. Z reakce dětí jsem usoudila, že motivace byla vhodná a děti hra prodavače bavila i přes obtížnost úkolu. Na počátku je těžké odhadnout, zda je dítě otevřené, či uzavřené, zda nemá potřebu sdělit všechno, co vidí, proto bylo důležité motivovat dítě v průběhu rozhovoru a snažit se mu klást takové otázky, aby vědělo, co po něm požadujeme. Chvíli mi trvalo, než jsem si toto uvědomila a lépe a jistěji reagovala v dialogu s dalšími dětmi.

Často jsem vnímala, že některé děti neměly potřebu říci údaje přesně, což odpovídá jak věkové skupině, tak jejich úrovni běžného vyjadřování. Telefon jim dovolil, že si mnohdy nespočítaly objekty a vymyslely si svůj falešný počet. Uváděly ho však s takovou důležitostí, že pokud byste neznali přesné údaje na obrázcích, věřili byste tomu. Překvapilo mě, kolik dětí mělo problémy s vyjadřováním. Překážka k analýze audio záznamu byly i logopedické problémy. Vytvořit analýzu z audio záznamu, kde mluví dítě s velmi těžkou vadou řeči je komplikované. Z uvedených důvodů bylo nutné přikročit k „přetlumočení“ zkomolených slov (pet-pes).

Časté používání slov tamhle, tenhle, tento bylo jasným důkazem, že děti nedokážou vyjádřit, kde přesně je objekt umístěn. Dítě si uvědomuje, že květina je v okně, ale nepřikládá tomu důležitost.

Hlavním cílem dětského popisu je popsat všechny objekty, které vidí na obrázku a občas objekt obohatit nějakou vlastností nebo funkčností tak, aby to odpovídalo jeho roli ve hře.

5. Analýza popisů scénáře 1

V této analýze popisů prvního scénáře se především ověřovaly hypotézy 1, 2, 3. Zadání napoprvé pochopilo 75 % dětí. Můžeme se jen domnívat, zda ostatní děti (25 %) nebyly dostatečně koncentrované nebo je hra nemotivovala. Důležitým faktorem byla rychlost a tempo experimentátorovy řeči. Tento fakt vystoupil do popředí po prvním poslechu audio záznamu. Bylo zřetelné, že je třeba zpomalit tempo řeči. Reakce dětí a celý rozhovor byl následovně kvalitnější. Pomalejší tempo a jednoduché věty dodaly dítěti jistotu.

Podle vývojové psychologie (Vágnerová), dítě předškolního věku se snaží v komunikaci přizpůsobit dospělým. To často vede k hyperkorektnosti (viz. s. 76). U některých dětí bylo patrné, že mají častější kontakt s dospělými lidmi a rodiče si s nimi povídají. To bylo potvrzeno ve srovnáním charakteristikami dětí, kterou mi poskytla jedna z nejmenovaných učitelek. Ty děti, které neměly vysokou hyperkorektnost a neměly takový problém s komunikací v roli dospělého, byly buď jedináčci, nebo se jim rodiče hodně věnovali.

Podle Vývojové psychologie (Vágnerová) je nejdůležitější to, co se dítěti líbí, co zná a co má rádo a podle toho i preferuje objekty a jejich vlastnosti. Toto se prokázalo plnou měrou v experimentu. Každé dítě reagovalo jinak a našlo si v popisu tu věc, se kterou mělo zkušenost, nebo ho zaujala. Byla takto rozpoznatelná míra mimoškolních aktivit (kontakt s přírodou a venkovem).

V rámci určené role bylo schopno popsat obrázek 75 % dětí, čímž se potvrdila první hypotéza *„Dítě předškolního věku je schopné popsat obrázek v rámci určené role.“*, která byla určena.

Další hypotéza, která se potvrdila je, že *„dítě má ucelenou představu o*

čísle ve významu kvantity a v tomto smyslu číslovky v komunikaci.“ Všechny (100 %) děti chápaly číslo jako vlastnost souboru. Ověřilo se to tím, že děti, které určovaly vlastnosti k objektům (líný kocour) se po otázce „Kolik je tam těch rybiček?“, odpoutaly od předchozích vlastností a začaly určovat pouze počet. Záhadou však bylo, zda byla hra natolik ovlivňující pro děti, že některé objekty nespočítaly dobře, nebo počítat víc než do tří neuměly. Počet do tří zvládalo 100 % dětí, ale od tří a výše už jen 33 % dětí.

Z počátku děti neurčovaly prostorové vztahy. Po upřesňujících otázkách už skoro všechny dokázaly určit danou polohu objektu. Prostorové vztahy ve svém popisu scénáře 1 řešilo 75% dětí. V průběhu popisu tří obrázků domů, bylo sledováno, že opakováním aktivity se zvyšovala schopnost lépe popsat prostorové vztahy. Hypotéza „opakováním aktivity se zvyšuje schopnost zaregistrovat a vyjádřit slovy prostorové vztahy zakódované do obrázku“ se potvrdila. Dítě si v průběhu popisů osvojilo popis prostorových vztahů. Důležitým poznatkem bylo, že děti dokázaly určovat polohu objektů (na, v, před, u, za, vedle), ale nedokázaly upřesnit na jaké straně se nachází ten určený objekt. Příklad: dítě popisuje kytičky v dvou oknech. Nedokáže určit: v levém okně je jedna kytička v pravém okně jsou dvě kytičky. Popis určí následovně Já: „Kde sou ty kytičky“? D: „Jedna je na druhý straně a jedna na poslední“. Dítě chápe prostorové vztahy a dokáže je popsat, ale nehledá v nich určitou spojitost. Podle vývojové psychologie (Vágnerová) dokáže dítě určit polohu objektu (nahore, dole, v, na), ale nedokáže určit na jaké straně se objekt nachází.

V celkovém projevu všech dětí byla zřetelná egocentrická řeč. Každé dítě si svojí realitu identifikovalo svým směrem a našlo v ní svůj smysl hry. Jakub chtěl mít obchod s meči, Barborka barevný dům a Martina dům s klikou jako mořská ulita. Bylo zřejmé, že každé dítě si utvořilo hru po svém, aby ve hře získalo dostatečnou jistotu.

6. Srovnání analýz scénáře 1 a scénáře 2

Charakteristika scénáře 1

Tři černobílé obrázky domů se zahradou a zvířaty; obrázky jsou kresleny černou linií a jsou blízké dětské kresbě.

Charakteristika scénáře 2

Deset černobílých fotografií domů; 5 fotografií- pohled na dům a 5 fotografií interiéru domů) fotografie jsou o rozměrech 13 x 9 cm.

Poznámka: Rozhovory scénáře 2 nebyly přepisovány a jsou zaznamenány na audio-záznamu.

V porovnání dvou odlišných scénářů jsem se zaměřila na dekodaci informací předškolního dítěte ve zpracování vztahů (mezi objekty), vlastností (objektů), výběr vlastností (např. „*Je ten dům malý, nebo veliký?*“), uvedení počtu objektů vyjádřené číslem (tři stromy) a vyjádření jedné pomocí singuláru (kočka) z informací z černobílého obrázku a fotografie.

Bylo zjištěno, že rozdíl mezi dekodacemi vztahů mezi objekty a uvedení počtu objektů u scénáře 1 i scénáře 2, je téměř zanedbatelný. V analýze vztahů objektů byl rozdíl pouhé 2 % a to ve prospěch scénáře 2. V analýze čísla byl zjištěn rozdíl 3% ve prospěch scénáře 1. Výběr vlastností se shodoval u obou scénářů (2 %).

U dekodace scénáře 2 bylo o 18 % více četnosti vlastností (přiřazená přídavná jména) než u scénáře 1.

Vyjádření jedné pomocí singuláru bylo u scénáře 2 o 17% více než u scénáře 1. V dekodaci informací z černobílých fotografií děti nepoužívaly téměř žádné zdobněliny. U černobílých fotografií děti užívaly vlastnosti, které častěji přiřazovaly k popisovaným objektům. Vlastnosti objektů byly

především barvy černobílé fotografie (bílá, hnědá, černá). Ve vývojové psychologii (Vágnerová) je uvedeno, že dítěti chybí komplexnější přístup, tedy že nedovedou do svých úvah zahrnout více aspektů. Bylo zřetelně pozorovatelné, že pokud dítě uvádělo více singulárů, uvádělo k nim i méně vlastností. V reálné fotografii bylo dítě přinuceno více řešit vlastnosti a prostorové vztahy, než líbivost obrázku. Vyjadřování v popisu černobílé fotografie bylo bohatší.

Zároveň byla znatelná nervozita dětí z dekodace fotografií. Porovnáme-li práci dítěte s obrázkem a fotografií, lze říci, že obrázek je dítěti bližší. Podle Vágnerové je dětská kresba jedním ze způsobů symbolického zobrazení skutečnosti. Má jednoduchou linii a tvary a lépe se v něj orientuje. Dítě kreslí to, co o objektu ví, proto je mu bližší jednoduchá kresba z viditelnými liniemi, oproti tomu fotografie ukazuje dítěti skutečnou realitu. Pro 83 % zkoumaných dětí je „snazší realitu“ dekodovat z obrázku. Tím se potvrdila poslední hypotéza č. 4 „Pro dítě předškolního věku je bližší dětská kresba než fotografie.“

analýza	scénář 1	scénář 2
vztahy	20%	22%
vlastnosti	14%	32%
výběr vlastnosti	2%	2%
číslo	18%	15%
singulár	46%	29%

7. Závěr

Komunikace prostřednictvím obrázku je jedna z možností, jak můžeme dítě rozvíjet a to nejen po jazykové stránce. Z výzkumu jsem získala hodně informací, které bylo náročné sledovat a analyzovat.

Hypotézy, které jsem určila se potvrdily. Experiment nám ukazuje, že zkoumané děti předškolního věku jsou schopny popsat obrázek v rámci určené role, mají představu o čísle ve významu kvantity a v tomto smyslu používá číslovky v komunikaci.

Opakováním aktivity se u předškolního dítěte zvyšuje schopnost zaregistrovat a vyjádřit prostorové vztahy zakódované do obrázku. Pro sledované děti je bližší dětská kresba než fotografie, ale fotografie nutí dítě k rozsáhlejšímu řešení prostorových vztahů a vlastností objektů. Černobílá fotografie sice neodpoutává tolik pozornost od zadaného úkolů, avšak dítě se v dětském obrázku lépe vyzná.

Experiment nám otevírá možnost, jak efektivněji využít pomůcek v práci s dětmi. Ukázalo se, že dětská kresba u předškolního dítěte rozvíjí slovní zásobu, stimuluje určení počtu vyjádřené číslem a poznávat, porovnávat a třídit objekty. Černobílá fotografie svým charakterem výrazněji prezentuje prostorové vztahy a vlastnosti objektů a zároveň ukazuje dítěti skutečnou realitu. Je otázka, zda práce s černobílou fotografií umožní dítěti se i lépe orientovat v reálném prostoru.

Většinou je zvykem, že hovoří učitelka a dítě je tichým pozorovatelem. Tato bakalářská práce se zabývala nejen rozvojem předmatematických schopností, ale je úzce spojena s komunikací. V průběhu experimentu zaujímalo dítě dominantní roli. Samotná zkušenost dítěte je silnější, než vysvětlení od někoho jiného. Tento experiment nám ukazuje, že pokud jsme dítěti pomocnou rukou pouze při nepochopení úkolu, nebo přestupnou hranicí k zjištění toho, čeho chce on, nebo my dosáhnout, podporujeme u dítěte sebevědomí, rozvoj schopností a vedeme dítě k aktivnímu zkoumání okolí.

Na konci této bakalářské práce se nám otevírá nová možnost, že obrázek a fotografie nemusí sloužit jen k prohlédnutí, ale dá se efektivně využít pro práci s dětmi.

8 . Literatura

ATKINSONOVÁ, R. L.: *Psychologie*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-640-3

Biologie pro gymnázia, Olomouc 2000, ISBN 80-7182-107-1

ČAČKA, O.: *Psychologie dítěte*. Tišnov: Hroch 1994, ISBN 80-85799-03-0

KASLOVÁ, M.: Číslo I. In BURIÁNOVÁ, J., JAKOUBKOVÁ, V. (Eds.):
Metodické listy pro předškolní vzdělávání. Praha: Raabe, 2001.
ISBN 80 – 86307 – 03 – 4.

KŘIVOHLAVÝ, J.: *Jak si navzájem lépe porozumíme*. Praha: Svoboda, 1988,
ISBN nebylo uvedeno

LECHTA, V.: *Symptonické poruchy řeči u dětí*. Praha: Portál 2002, ISBN 80-7178-572-5

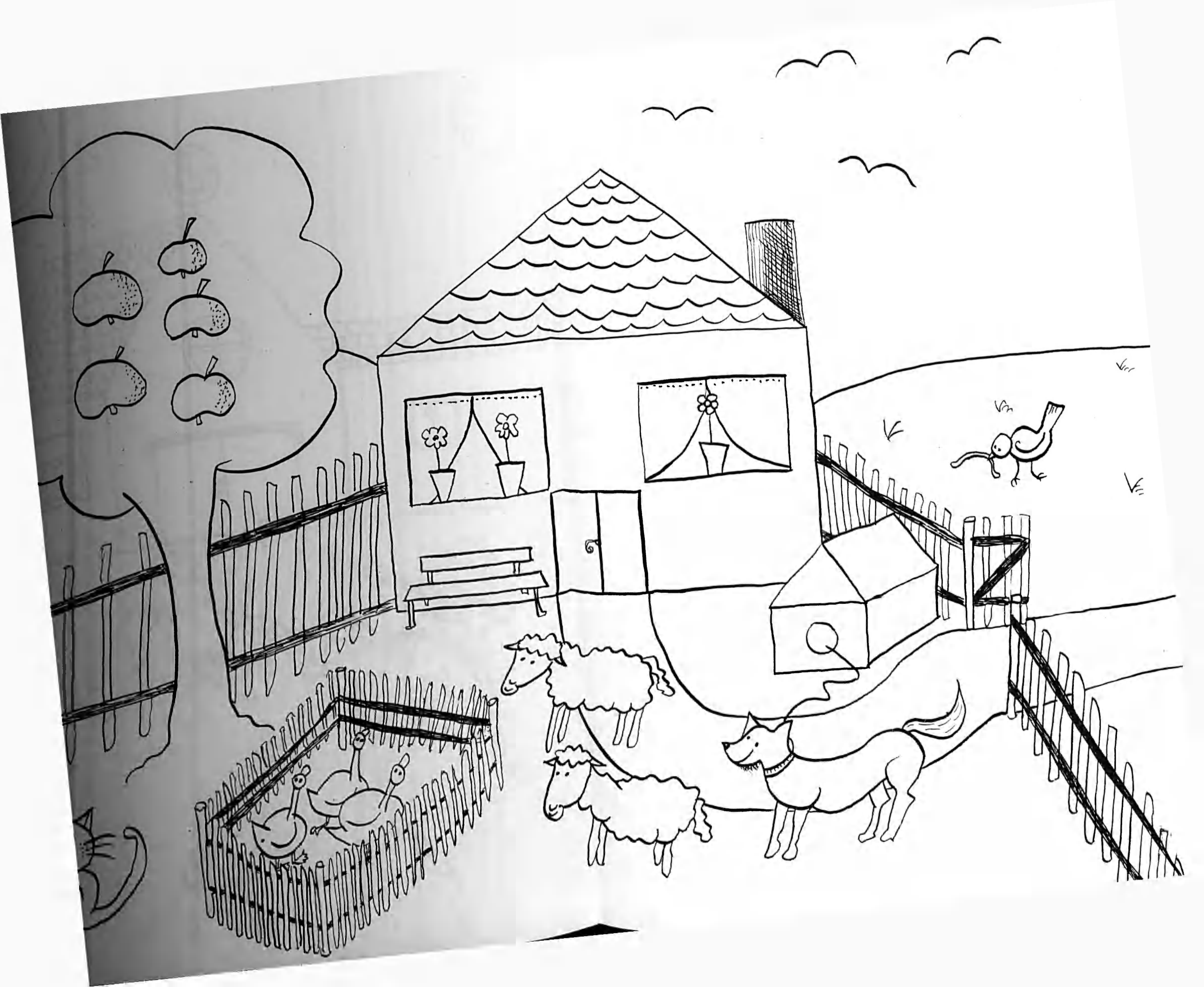
MATĚJČEK, Z.: *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, 2003, ISBN 80-71 78-853-8

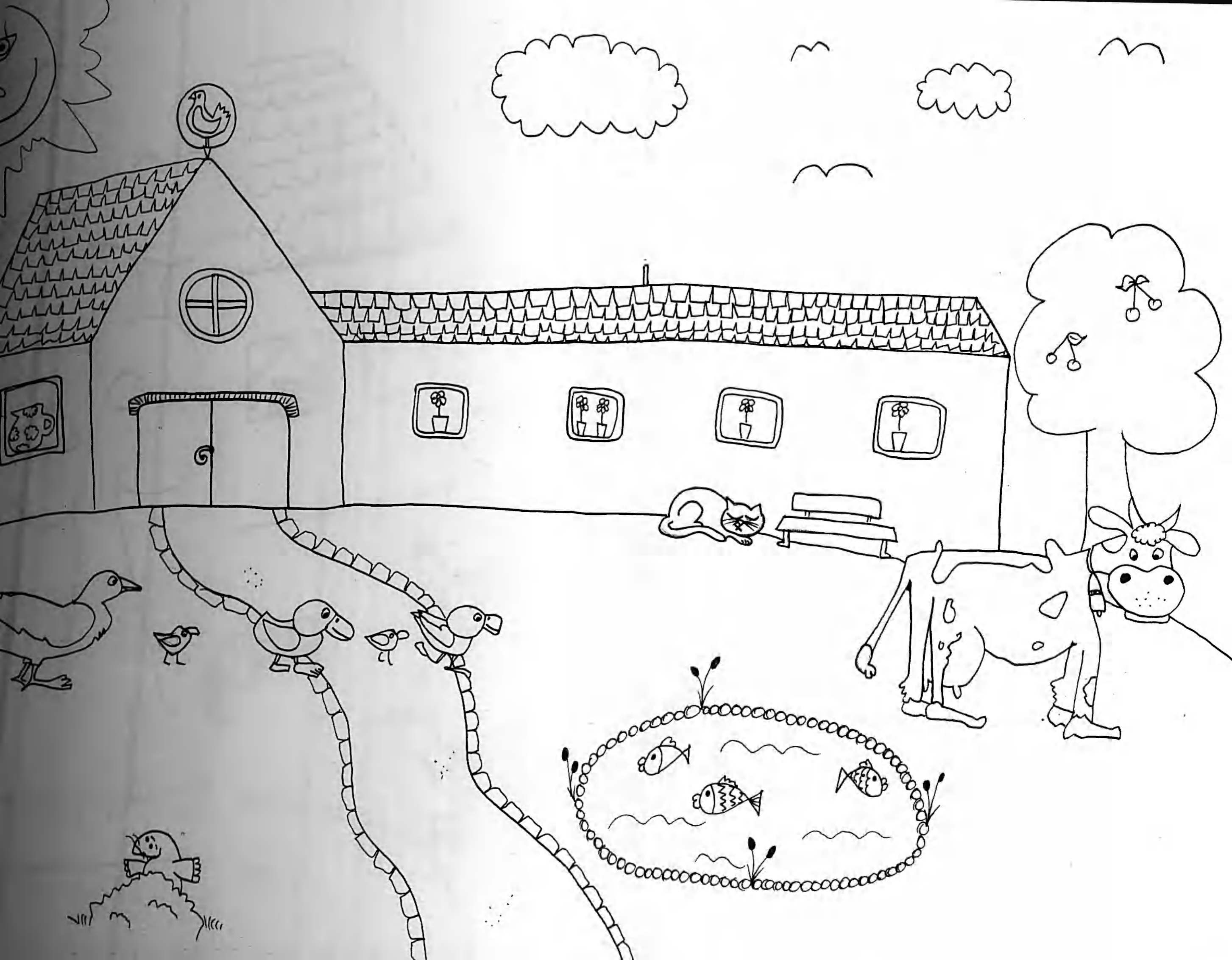
NEKONEČNÝ, M.: *Základy psychologie*. Praha: Academia 2004, ISBN 80-200-1290-7

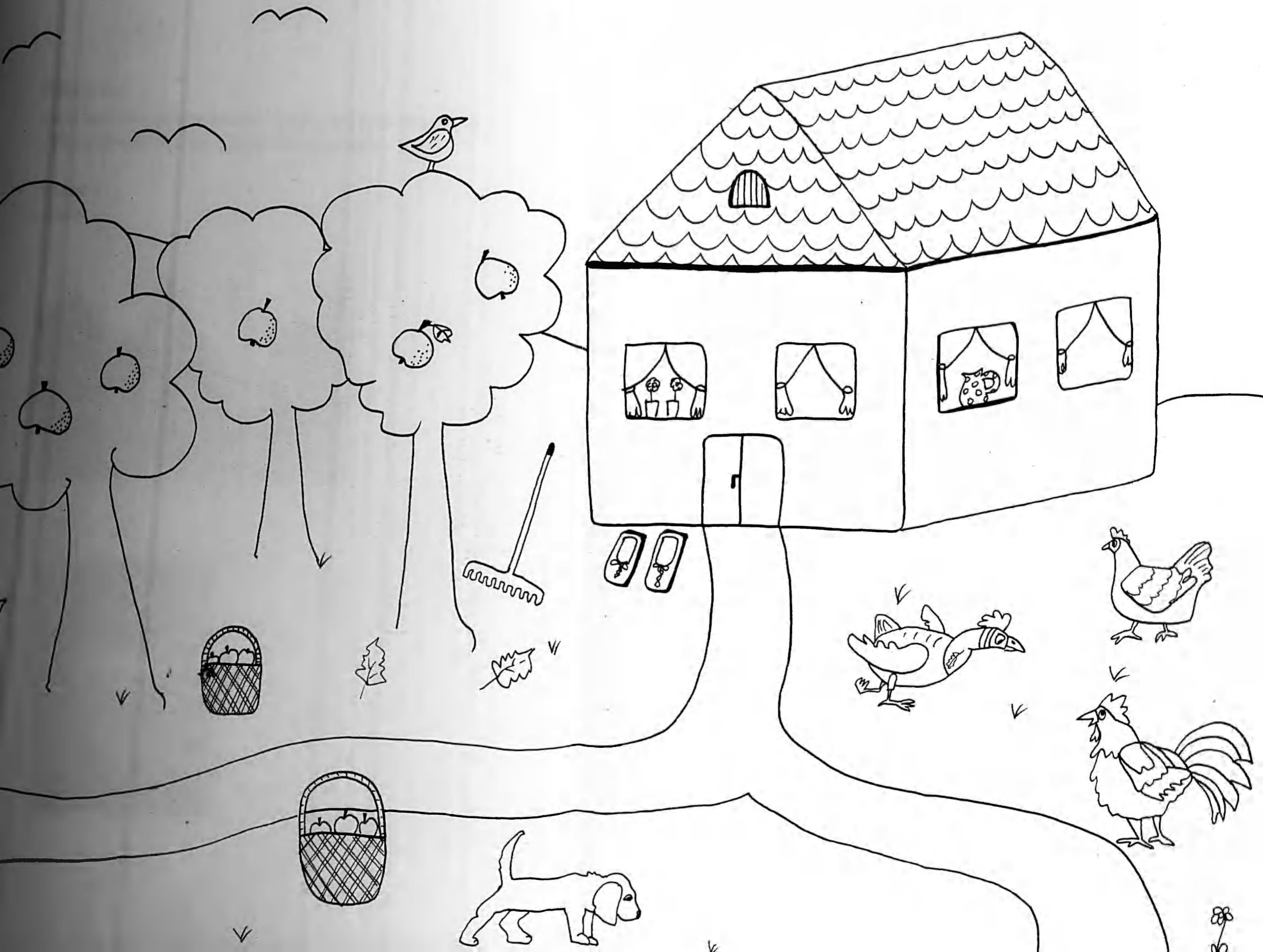
PRŮCHA, J.: WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-252-1

Internetové zdroje:

www.wikipedia.cz (15.3.2007)

Příloha č. 2

Deset černobílých fotografií ke scénáři 2, které byly využity v experimentu.

(5 fotografií- pohled na dům a 5 fotografií interiéru domů)

1. dům

exteriér

1. dům

interiér

2. dům
exteriér

2. dům
interiér

3. dům
exteriér

3. dům
interiér

4. dům
exteriér

4. dům
interiér

5. dům

exteriér

5. dům

interiér

Příloha č. 3

Tabulka s přehledem dekodace informací ze scénáře 2

jméno	vztahy scénář 1	vztahy scénář 2	vlastnosti scénář 1	vlastnosti scénář 2	výběr vlast. scénář 1	výběr vlast. scénář 2	číslo sc. 1	číslo sc. 2	singulár scénář 1	singulár scénář 2
Šárka	6	10	0	10	5	0	12	12	8	16
Natálie	0	3	1	37	0	0	6	7	28	30
Roman	13	12	2	11	0	0	13	10	6	19
Lukáš 1.	9	18	7	25	0	4	5	11	21	17
Kateřina	3	0	2	0	2	3	7	13	37	30
Barbora	6	23	5	28	4	2	11	16	5	17
Petr	4	12	7	25	0	4	4	7	22	17
Filip	11	8	18	27	0	1	6	6	27	15
Martina	34	38	20	41	0	0	7	12	40	20
Magdaléna	15	33	10	21	0	2	20	9	37	21